

**IE VALSTS
PROBĀCIJAS
DIENESTS**

2009. gada publiskais pārskats

Saturs

Priekšvārds.....	3
Valsts probācijas dienests Latvijā	4
Dienesta juridiskais statuss.....	4
Dienesta funkcijas:.....	4
Dienesta struktūra	7
Dienesta teritoriālās struktūrvienības	7
Izmaiņas Dienesta darbībā 2009. gadā.....	9
Darbības rezultāti 2009. gadā.....	10
Dienesta uzdevumi 2009. gadā:.....	10
Dienesta funkciju darbības rezultāti 2009. gadā.....	10
Piespiedu darbs	10
Sabiedriskais darbs.....	13
Izlīgums	14
Postpenitenciārā palīdzība	18
Probācijas programmas	20
Uzraudzība.....	22
Izvērtēšanas ziņojums	25
Dienesta īstenotie projekti	26
Jaunās politikas iniciatīva.....	29
Dienesta darbības efektivitāte.....	29
Dienesta budžeta informācija	30
Dienesta personāls.....	31
Dienesta komunikācija ar sabiedrību	34
Sadarbība ar nevalstisko sektoru.....	35
Dienesta Konsultatīvo padomju darbības rezultāti	35
Valsts probācijas dienesta plāni 2010. gadam.....	36

Priekšvārds

Pirms sešiem gadiem, 2003. gadā, Latvijā tika izveidots Valsts probācijas dienests. Tādējādi tika sperts nozīmīgs solis pretim jaunas kriminālsodu izpildes sistēmas ieviešanai, jo justīcijas mērķis nav veicināt tādu sodu piespriešanu, kuru rezultātā likumpārkāpējs tiek izolēts no sabiedrības, bet izveidot sistēmu, kurā pastāv gan sodi ar izolāciju no sabiedrības, gan bez tās.

Sešu Valsts probācijas dienesta darbības gadu laikā ir paveikts nozīmīgs darbs sodu izpildes, likumpārkāpēju reintegrācijas sabiedrībā jomā, ir dots neatsverams ieguldījums noziedzības mazināšanā valstī, ir nodrošināta sabiedrībā izciešamo sodu kvalitatīva izpilde un koordinācija, kā arī tiek atslogots pārējo tiesību aizsardzības iestāžu darbs.

Valsts probācijas dienests ir adaptējies vienas no veiksmīgākajām resocializācijas metodēm pasaulē. Pēdējos gados Valsts probācijas dienesta sasniegtie rezultāti un tā darbības efektivitāte tiek regulāri uzteikta starptautiskos forumos. Latvijas pieredze ir kļuvusi par labāko piemēru jaunas probācijas sistēmas izveidē. Arvien biežāk tiek aicināti un labprāt arī dalāties pieredzē, palīdzot attīstīt probācijas sistēmas arī citās valstīs.

Neskatoties uz to, ka budžeta samazinājuma dēļ 2009. gadā Valsts probācijas dienests bija spiests ievērojami samazināt savas funkcijas, pārskata gadā sasniegtie rādītāji Valsts probācijas dienesta funkcijās liecina par to, ka probācija Latvijā darbojas veiksmīgi un ir nozīmīgs instruments sabiedrības drošības veicināšanai. Arī 2009. gadā turpinājās sadarbība ar citām tiesībsargājošajām institūcijām, kuru uzticība Valsts probācijas dienesta izmantotajām metodēm likumpārkāpēja domāšanas un uzvedības modeļa maiņai un personas reintegrācijai sabiedrībā ar katru gadu ir pieaugusi.

Vēlos teikt paldies visiem sadarbības partneriem, kuri ir piedalījušies Valsts probācijas dienesta mērķu sasniegšanā, un īpašu paldies visiem probācijas dienesta darbiniekiem, kuri veidoja, attīstīja un arī nākotnē, ikdienā pildot savus pienākumus, veicinās sabiedrības drošību valstī.

Ar cieņu,

Valsts probācijas dienesta vadītājs
Aleksandrs Dementjevs

Valsts probācijas dienests Latvijā

Eiropas valstu krimināltiesiskās vides attīstība ir būtiski ietekmējusi veidu, ko sabiedrība uzskata par efektīvu noziedzības novēršanā un darbā ar likumpārkāpējiem. Pakāpeniski ir mainījies uzsvars arī sodu izpildē – veltot lielāku uzmanību cietušajam un likuma pārkāpējam. Šim piemēram sekoja arī Latvija, 2003. gada 7. oktobrī Ministru kabinetā apstiprinot nolikumu, kas paredzēja Latvijas Valsts probācijas dienesta (turpmāk – Dienests) izveidi. Latvijā tika uzsākta jauna, kvalitatīva pieeja sabiedrībā izciešamo kriminālsodu izpildei, pievēršoties recidīvu veicinošo faktoru novēršanai un sabiedrībai nodarītā kaitējuma atlīdzināšanai.

Šobrīd visā Latvijas teritorijā darbojas 28 Dienesta teritoriālās struktūrvienības un 9 teritoriālo struktūrvienību filiāles, ir izveidota vēl nebijusi normatīvā bāze Latvijas sodu izpildes sistēmā.

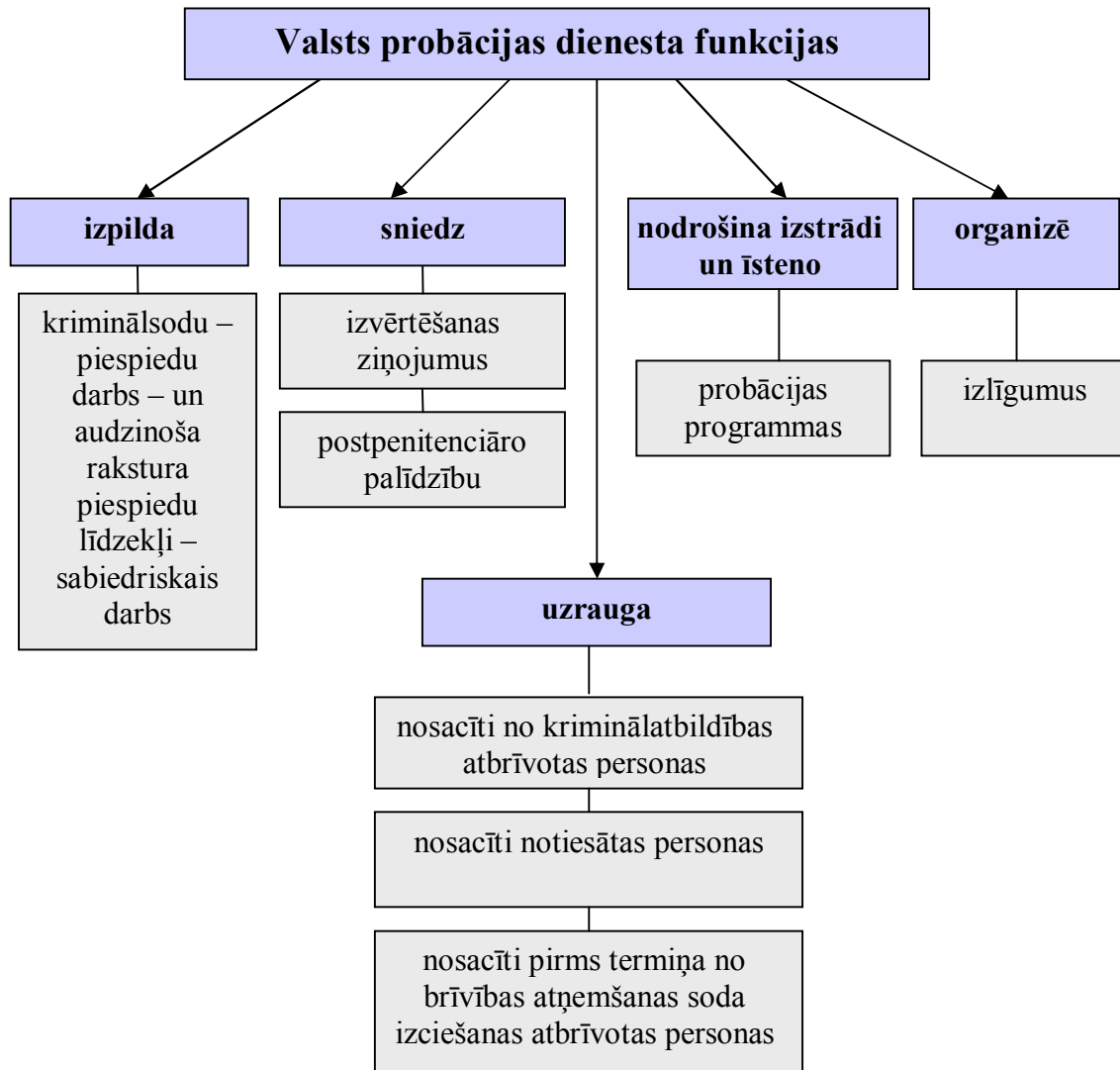
Līdz ar Dienesta izveidošanu tika pakāpeniski pārņemta kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildes organizēšana no pašvaldībām, noteikta vienota piespiedu darba organizēšanas kārtība visos Latvijas rajonos, kā arī speciāli apmācīti Dienesta teritoriālo struktūrvienību darbinieki. Veiksmīgi ir attīstīts izlīguma institūts kriminālprocesa ietvaros, un pieprasījumu skaits pēc Dienesta organizēta izlīguma ik gadu saglabājas augsts. Dienests Latvijā īsteno astoņas probācijas programmas, un šobrīd norit darbs pie dzimumnoziedznieku resocializācijas programmas un tās ieviešanas pasākumiem.

Dienesta juridiskais statuss

Dienests ir tieslietu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde, kas īsteno valsts politiku kriminālsoda — piespiedu darbs — un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa — sabiedriskais darbs — izpildē, kā arī probācijas klientu uzraudzībā un sociālās uzvedības korekcijā. Dienesta darbības mērķis ir veicināt sabiedrības drošību, nodrošinot kvalitatīvu Dienesta funkciju īstenošanu.

Dienesta funkcijas:

- sniegt *izvērtēšanas ziņojumu* – informāciju par probācijas klientu, kuru pēc tiesas, prokuratūras vai brīvības atņemšanas iestādes administrācijas pieprasījuma sagatavo Dienesta darbinieks;
- *nodrošināt probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu* – probācijas programmas tiek īstenotas, lai panāktu probācijas klienta tiesisku uzvedību, un veicinātu viņa integrāciju sabiedrībā;
- organizēt kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi;
- organizēt audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildi;
- pārbaudes laikā *uzraudzīt* personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības personas, kas notiesātas nosacīti un nosacīti pirms termiņa atbrīvotas no brīvības atņemšanas soda izciešanas;
- sniegt *postpenitenciāro palīdzību* no brīvības atņemšanas iestādēm atbrīvotajām personām – palīdzību, kuru Dienests sniedz cilvēkam, kurš noslēdzis brīvprātīgu rakstveida vienošanos;
- nodrošināt iespēju cietušajam un probācijas klientam brīvprātīgi iesaistīties izlīgumā – pārrunu procesā, kurā piedalās cietušais un probācijas klients un kurā izmanto starpnieka palīdzību, lai novērstu noziedzīga nodarījuma sekas un panāktu cietušā un probācijas klienta izlīgumu.

1.attēls. Dienesta funkciju shematisks attēlojums.

Dienesta kompetencē esošo funkciju izpildi nodrošina četras funkciju nodaļas:

Izlīguma nodaļa – izstrādā normatīvo aktu projektus izlīguma jomā un nodrošina to virzību, informē procesa virzītājus un sabiedrību par iespējām īstenot izlīgumu, piesaista, apmāca un sertificē brīvprātīgos starpniekus izlīguma organizēšanai un vadīšanai, paaugstina izlīguma starpnieku profesionalitāti, organizējot izglītojošus seminārus.

Piespiedu un sabiedriskā darba nodaļa – koordinē kriminālsoda – piespiedu darbs – un audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – sabiedriskais darbs – izpildes organizēšanu, nodrošina tiesiskā regulējuma pilnveidošanu piespiedu darba un sabiedriskā darba jomā, organizē un vada Dienesta darbinieku mācības par piespiedu darba un sabiedriskā darba izpildes organizēšanu, veic statistikas analīzi un sniedz praktisku un konsultatīvu palīdzību Dienesta teritoriālajām struktūrvienībām.

Uzraudzības nodaļa – koordinē izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanu par probācijas klientiem un probācijas klientu riska un vajadzību novērtēšanu, nodrošina tiesiskā regulējuma pilnveidošanu uzraudzības, izvērtēšanas ziņojumu (IZ) un risku un vajadzību novērtēšanas (RVN) jomā, organizē un vada Dienesta darbinieku apmācības, veic Latvijas un ārvalstu

probācijas darba pieredzes pētīšanu un progresīvās pieredzes ieviešanu uzraudzības, IZ un RVN jomā, veic statistikas analīzi uzraudzības, IZ un RVN jomā un sniedz praktisku un konsultatīvu palīdzību Dienesta teritoriālajām struktūrvienībām.

Probācijas programmu nodaļa – nodrošina normatīvo aktu projektu izstrādi un virzību probācijas programmu jomā, sagatavo un iesniedz atzinumus par tiesību aktu projektiem, kas saistīti ar probācijas programmu īstenošanu, nodrošina probācijas programmu izstrādi un īstenošanu, analizē statistikas datus par probācijas programmu īstenošanu Dienestā, organizē un vada Dienesta darbinieku apmācības gan par sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas programmu īstenošanu, gan par klienta lietu vadītāju sagatavošanu individuālajam darbam ar probācijas klientu. Nodaļa veicina sadarbību ar valsts un nevalstiskajām organizācijām probācijas klientu un personu, kuras izcieš brīvības atņemšanas sodu, resocializācijas jautājumos.

Saimnieciski administratīvos procesus Dienestā nodrošina piecas nodaļas.

Finanšu un plānošanas nodaļa – veic Dienesta budžeta līdzekļu plānošanu un sadali, veic grāmatvedības uzskaiti, kontroli un analīzi, atbilstoši nodaļas kompetencei nodrošina politikas plānošanas dokumentu un tiesību aktu projektu izstrādi un virzību finanšu jomā, nodrošina Dienesta finanšu darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Personālvadības un lietvedības nodaļa – plāno Dienesta personāla atlases gaitu, darbinieku pirmreizējo un ikgadējo novērtēšanu, plāno un organizē darbinieku pieņemšanu darbā un paaugstināšanu amatā, nodrošina Dienesta vadītāja ierosināto disciplinārlietu sagatavošanu, izskatīšanu un lēmumu pieņemšanu disciplinārlietas komisijas sastāvā, sagatavo rīkojumus un cita veida dokumentāciju par Dienesta personāla civildienesta vai darba tiesisko attiecību nodibināšanu, to grozīšanu vai izbeigšanu, nodrošina darbinieku ikgadējo atvaļinājumu uzskaiti. Nodaļa nodrošina personāla lietu un lietvedības uzturēšanu, kārtošānu un glabāšanu, Dienestā saņemtās un nosūtāmās korespondences uzskaiti un apriti, uztur lietvedības datu bāzi, kā arī nodrošina Dienesta pastāvīgi glabājamo dokumentu un ilgtermiņa glabājamo dokumentu komplektēšanu, uzskaiti, saglabāšanu un izmantošanu, vada un kontrolē Dienesta arhīva darbu.

Iekšējā audita nodaļa – atbilstoši Dienesta sistēmu un to apakšsistēmu veiktajam risku novērtējumam izstrādā un iesniedz Dienesta vadībai un Tieslietu ministrijai iekšējā audita stratēģisko un gada plānu, izstrādāto ilgtermiņa attīstības plānu. Nodrošina Dienestā identificēto sistēmu un to apakšsistēmu risku novērtējumu ikgadēju pārskatīšanu, izvērtēšanu un priekšlikumu sniegšanu nepieciešamajām izmaiņām, noteiktajā apjomā nodrošina Dienesta sistēmu un to apakšsistēmu iekšējo auditu veikšanu, veic iekšējās kontroles sistēmas novērtēšanu un nepieciešamības gadījumos iesaka veikt tās uzlabojumus un pilnveidošanas pasākumus, nodrošina Dienesta vadītāja apstiprināto iekšējā audita ieteikumu ieviešanas uzraudzību, veic konsultatīvu darbu atbilstošās kontroles nodrošināšanas un risku identificēšanas un vadīšanas jomās; nodrošina sadarbību ar Valsts kontroli un Tieslietu ministrijas Iekšējā audita nodaļu iekšējā audita darba organizācijas un veikšanas metodikas jautājumos.

Nodrošinājuma nodaļa – organizē Dienesta īpašuma racionālu un lietderīgu izmantošanu un pareizu ekspluatāciju, plāno un organizē materiālo un saimniecisko nodrošinājumu Dienestā, nodrošina Dienesta struktūrvienības ar nepieciešamo inventāru un saimnieciskajiem pakalpojumiem, kā arī sniedz priekšlikumus nepieciešamo tehnisko līdzekļu un standarta programmatūras iegādei. Nodaļa ievieš progresīvāko informācijas tehnoloģiju risinājumus un nodrošina to pielietošanu Dienesta informatīvajā sistēmā, nodrošina Dienesta datu pārraides un telefonijas tīkla nepārtrauktu funkcionēšanu un datu aizsardzību tajos, kā arī nodrošina probācijas klientu datu bāzes nepārtrauktu funkcionēšanu.

Juridiskā nodaļa – nodrošina Dienesta darbības juridisko atbalstu, Dienesta lēmumu, līgumu un Dienesta sagatavoto tiesību aktu projektu tiesiskuma papildpārbaudi un saskaņošanu. Nodaļa sniedz priekšlikumus tiesību sistēmas pilnveidošanai, koordinē un nodrošina Dienesta pārstāvību tiesvedības procesos, kuros Dienests ir lietas dalībnieks. Nodaļa izstrādā Dienesta saimniecisko līgumu projektus, reģistrāciju un uzrauga Dienesta valsts iepirkuma procedūras izpildes tiesiskumu. Dienesta ikdienas darbs norit ciešā saiknē ar sabiedrību, attīstoties kopā ar to, respektējot sabiedrības un valsts iekšējās drošības vajadzības.

Dienesta struktūra

Dienesta darbu vada iestādes vadītājs un trīs vadītāja vietnieki: vadītāja vietnieks sabiedrībā izciešamo sodu jautājumos, kura tiešā pakļautībā ir piespiedu un sabiedriskā darba nodaļa un uzraudzības nodaļa, vadītāja vietnieks probācijas programmu un izlīguma jautājumos, kura tiešā pakļautībā ir izlīguma nodaļa un probācijas programmu nodaļa, un vadītāja vietnieks administratīvi saimnieciskajā darbā, kura tiešā pakļautībā ir personālvadības un lietvedības nodaļa un nodrošinājuma nodaļa. Dienesta vadītāja tiešā pakļautībā atrodas juridiskā nodaļa, finanšu un plānošanas nodaļa, iekšējā audita nodaļa un 28 teritoriālās struktūrvienības.

2. attēls. *Dienesta struktūra*

Dienesta teritoriālās struktūrvienības

Dienests darbojas 28 teritoriālajās struktūrvienībās un 9 teritoriālo struktūrvienību filiālēs visā Latvijas teritorijā. Līdz ar to Dienests nodrošina kompetencē esošo funkciju īstenošanu pēc iespējas tuvāk probācijas klienta dzīvesvietai.

Dienesta teritoriālā struktūrvienība un tās filiāle sev piekritīgajā teritorijā :

- sniedz izvērtēšanas ziņojumu par probācijas klientu;
- nodrošina probācijas programmu īstenošanu;
- organizē kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi;
- organizē audzinoša rakstura piespiedu līdzekli – sabiedriskais darbs – izpildi;
- pārbaudes laikā uzrauga personas, kuras nosacīti notiesātas un nosacīti pirms termiņa atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm;
- organizē un vada izlīgumu starp cietušo un probācijas klientu;
- nodrošina Dienesta pārstāvību tiesvedības procesos;
- atbilstoši savai kompetencei sadarbojas ar valsts, pašvaldības un nevalstiskajām institūcijām, kā arī pārstāv Dienesta intereses.

3. attēls. Pilsētas, kurās atrodas Dienesta teritoriālās struktūrvienības un teritoriālo struktūrvienību filiāles.

Izmaiņas Dienesta darbībā 2009. gadā

Saskaņā ar 2009. gada 1.jūlija grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam” tika būtiski samazināts Dienesta budžets, kā rezultātā bija ievērojami jāsamazina Dienesta funkciju īstenošanas apjoms, jālikvidē viena Dienesta funkcija, un jāoptimizē vairāku atbalsta nodaļu darbība.

Līdz 2009. gada 1. jūlija grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009.gadam” Dienests īstenoja astoņas funkcijas. No 2009. gada 1. jūlija Dienests vairs neīsteno postpenitenciārās palīdzības sniegšanas funkciju, kā arī samazināja šādu funkciju apjomu:

- 1) līdz 2012. gada 31. decembrim Dienesta sagatavoto izvērtēšanas ziņojumu prokurors un tiesa var pieprasīt tikai par tām personām, kuras apsūdzētas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret dzimumneaizskaramību un tikumību, kā arī par apsūdzētajiem, kuri noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī bija nepilngadīgi;
- 2) līdz 2012. gada 31. decembrim Dienests neveiks to personu uzvedības kontroli, par kurām pieņemts lēmums par kriminālprocesa izbeigšanu, nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības;
- 3) līdz 2012. gada 31. decembrim Dienesta apmācīts starpnieks izlīgumā iesaistās tikai pirmstiesas kriminālprocesa laikā;
- 4) līdz 2012. gada 31. decembrim Dienests vairs neīsteno probācijas programmas brīvības atņemšanas iestādēs.

Ievērojamo budžeta samazinājumu dēļ 2009. gadā Dienestā būtiski tika samazināts personāls. 2009. gadā tika atbrīvoti 136 darbinieki, no tiem 62% atbrīvoti sakarā ar ierēdņu un darbinieku skaita samazināšanu. Pārskata gadā Dienests apvienoja arī Personālvadības un Administratīvo nodaļu (šobrīd – Personālvadības un lietvedības nodaļa), IT un Saimniecības nodaļu (šobrīd – Nodrošinājuma nodaļa), kā arī likvidēja Komunikācijas nodaļu, kas bija īpaši nozīmīga Dienesta iekšējās un ārējās komunikācijas vienmērīgai un kvalitatīvai nodrošināšanai. Līdzekļu taupīšanas nolūkos dienestam bija arī ievērojami jāsamazina nomāto darba telpu platība, kā arī jāpārceļ visas Dienesta Rīgas teritoriālās struktūrvienības filiāles uz Dzirnāvu ielu 91, tādējādi būtiski sarežģījot probācijas pakalpojumu pieejamību probācijas klientam un pasliktinot drošību, vienuviet vienlaicīgi pulcējot lielu daudzumu bijušo likumpārkāpēju.

Iepriekšminētās izmaiņas negatīvi ietekmēja Latvijas probācijas sistēmu, kas ir atzīta citu Eiropas valstu vidū.

Darbības rezultāti 2009. gadā

Dienesta uzdevumi 2009. gadā:

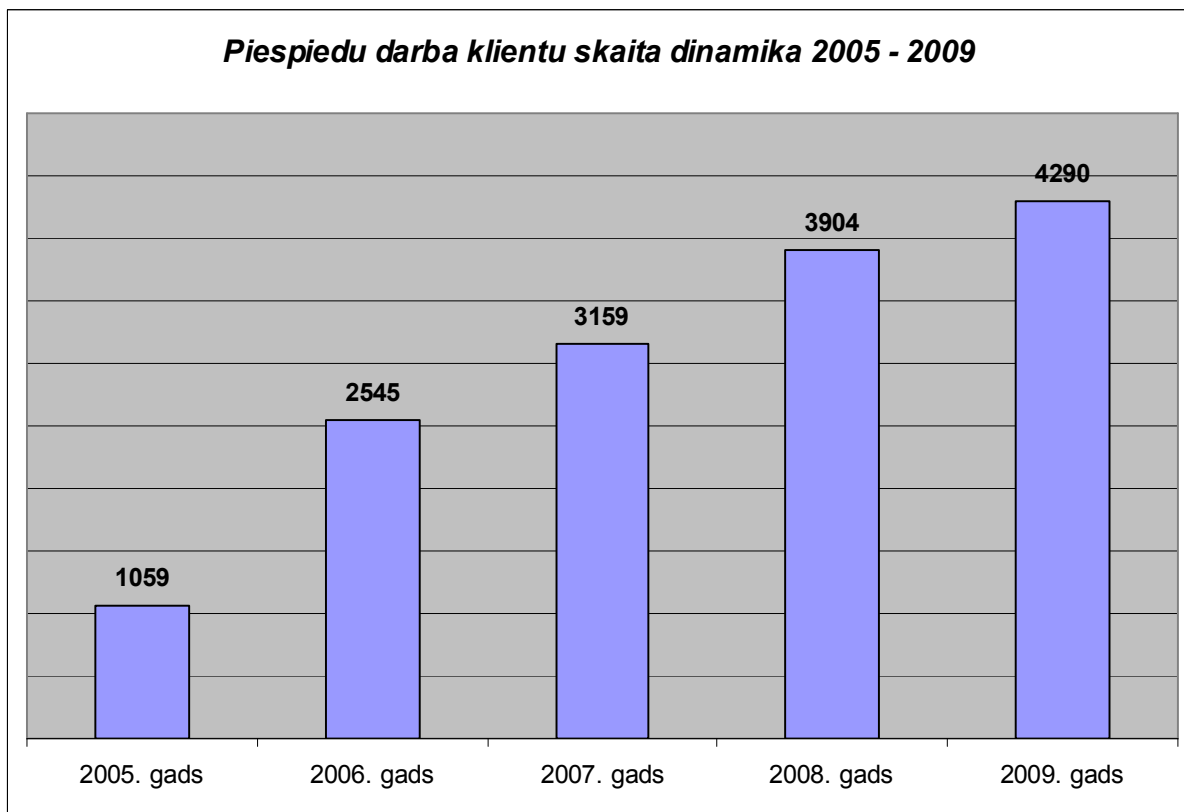
- Turpināt pilnveidot Dienesta funkciju tiesisko regulējumu un uzlabot funkciju izpildes kvalitāti;
- Pilnveidot probācijas programmu īstenošanu;
- Pilnveidot izlīguma īstenošanu, piesaistot brīvprātīgos probācijas darbiniekus;
- Paaugstināt Dienesta darbinieku prasmes darbam ar specifiskām klientu grupām;
- Izveidot un ieviest probācijas klientu datu bāzi.

Dienesta funkciju darbības rezultāti 2009. gadā

Piespiedu darbs

Piespiedu darbs ir viens no sabiedrībā izciešamajiem kriminālsodiem un Latvijā tika ieviests 1999. gada 1. aprīlī. Piespiedu darbu persona izcieš no mācībām vai pamatdarba brīvajā laikā, savas dzīvesvietas apvidū bez atlīdzības veicot sabiedriski derīgu darbu. Tādējādi persona reāli atlīdzina sabiedrībai nodarīto kaitējumu un ļauj ietaupīt valsts un pašvaldību finanšu līdzekļus. Krimināllikums nosaka, ka piespiedu darbu var piemērot personām no 14 gadu vecuma uz laiku no 40 līdz 280 stundām. Sākotnēji soda izpilde tika uzticēta pašvaldībām, jo līdz Dienesta izveidei Latvijā nebija nevienas valsts institūcijas, kas veiktu piespiedu darba kā kriminālsoda izpildes organizēšanu valsts līmenī. Lai veidotu vienotu piespiedu darba izpildes sistēmu visā Latvijā, nodrošinātu soda izpildes likumību un paplašinātu tā piemērošanu, tika nolemts, ka, sākot ar 2005. gadu, Dienests no pašvaldībām pakāpeniski pārņems piespiedu darba izpildes organizēšanu. 2006. gadā šī funkcija tika pārņemta pilnībā. Tika noteikta vienota piespiedu darba izpildes organizēšanas kārtība visos Latvijas rajonos, kā arī tika speciāli apmācīti Dienesta 28 teritoriālo struktūrvienību darbinieki, kuri organizē piespiedu darba izpildi. Šajā soda veidā tiek akcentēta likumpārkāpēja iekļaušana sabiedrībā, nevis izolēšana no tās, līdz ar to ļoti svarīga ir sabiedrības iesaistīšanās likumpārkāpēja domāšanas un uzvedības maiņā.

2009. gadā būtiski turpināja palielināties kriminālsoda – piespiedu darbs nozīme salīdzinājumā ar citiem Latvijā piemērotajiem kriminālsodiem. Tieslietu ministrijas darbības stratēģijā 2007. – 2009. gadam tika prognozēts, ka 2009. gadā probācijas klientu skaits piespiedu darba jomā sasniegs 4000 personas. Laika posmā no 2009. gada 1. janvāra līdz 2009. gada 31. decembrim Dienesta teritoriālajās struktūrvienībās piespiedu darba jomā nonāca 4290 personas, kurām piemērots kriminālsods – piespiedu darbs, no tām 194 nepilngadīgas personas, kas ir par 9 % vairāk kā 2008. gadā. Pārskata gadā 3094 personas (72%) probācijas klienta statusā nokļuva pirmo reizi.

1. grafiks. Probācijas klientu skaita dinamika no 2005. līdz 2009. gadam piespiedu darba jomā

2009. gadā 1264 gadījumos (29 % no visām personām, kurām 2009. gadā piemērots piespiedu darbs) piespiedu darbs tika piemērots ar prokurora priekšrakstu par sodu, bet 3026 gadījumos ar tiesas spriedumu (71 % no visām personām, kurām 2009. gadā piemērots piespiedu darbs). 2009. gadā piespiedu darbos tika nostrādātas 368 458 darba stundas, kas darba devējiem ļāva ietaupīt 399 040 Ls, savukārt laika posmā no 2005. gada janvāra līdz 2009. gada beigām probācijas klienti kopumā ir nostrādājuši 1,27 miljonus piespiedu darba stundu.

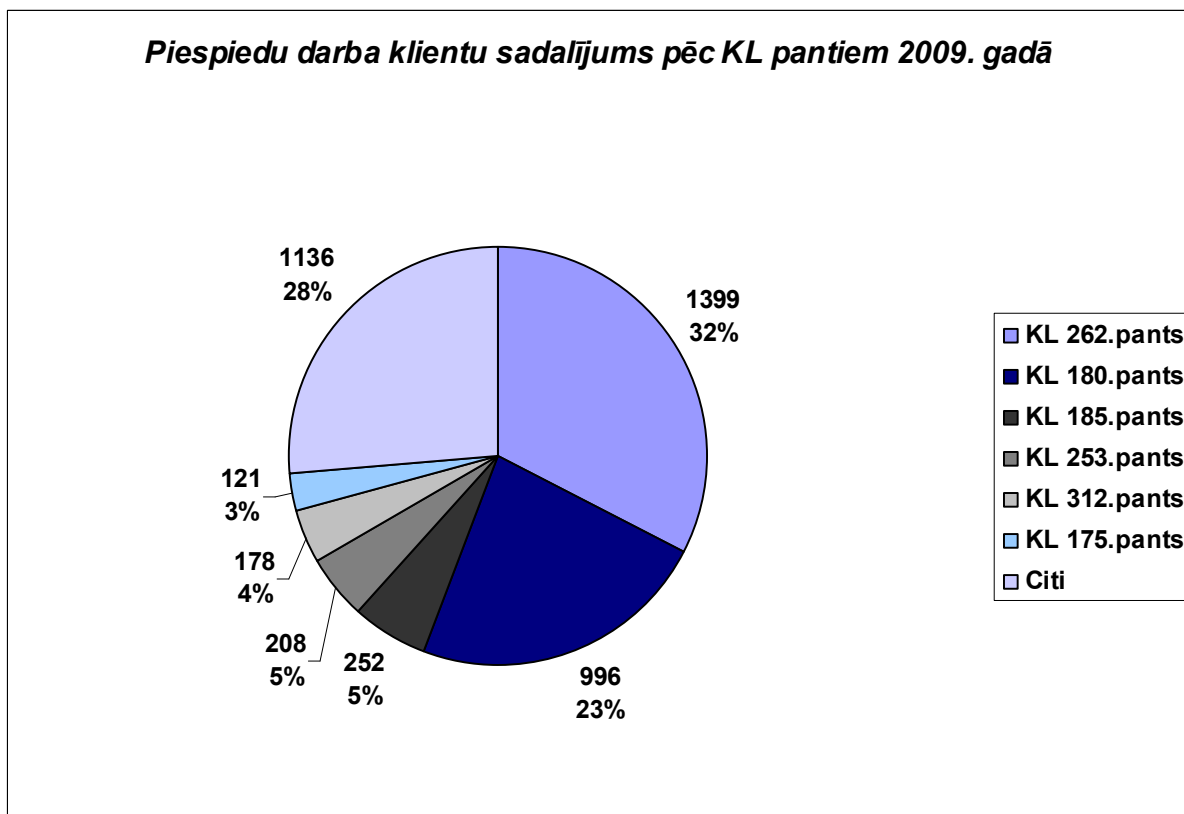

Remonts neredzīgo biedrības atpūtas telpā

Par izvairīšanos no soda izciešanas 2009. gadā tiesai tika nosūtīti 376 iesniegumi par piespiedu darba aizstāšanu ar arestu, no kuriem 98% tika apmierināti, savukārt noraidīti – tikai 9 iesniegumi.

Piespiedu darbs visbiežāk tiek piemērots par Krimināllikuma 262. pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu – par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē (32% gadījumu).

Salīdzinājumā ar 2008. gadu pieaudzis ir to personu skaits, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu pēc Krimināllikuma 180. panta un kurām piemērots kriminālsods – piespiedu darbs. 2008. gadā tie bija 13% no visa kopējā piespiedu darba klientu skaita, bet 2009. gadā tas pieaudzis līdz 23%.

4. attēls. Piespiedu darba funkcijas klientu sadalījums pēc Krimināllikuma pantiem 2009. gadā

2009. gadā piespiedu darbi pārsvarā tika piemēroti:

- 1399 gadījumos (32% no visiem piespiedu darba klientiem 2009. gadā) par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē (KL 262. pants);
- 996 gadījumos (23 % no visiem piespiedu darba funkcijas klientiem 2009. gadā) par zādzību, krāpšanu un piesavināšanos nelielā apmērā (KL 180. pants);
- 252 gadījumos (5 % no visiem piespiedu darba funkcijas klientiem 2009. gadā) par svešas mantas tīšu iznīcināšanu vai bojāšanu (KL 185. pants);
- 208 gadījumos (5 % visiem piespiedu darba funkcijas klientiem 2009. gadā) par narkotisko un psihotropo vielu neatļautu izgatavošanu, iegādāšanos, glabāšanu, pārvadāšanu un pārsūtīšanu (KL 253. pants);
- 178 gadījumos (4 % no visiem piespiedu darba funkcijas klientiem 2009. gadā) par izvairīšanos no tiesas piespriedē soda izciešanas (KL 312. pants);
- 121 gadījumā (3 % no visiem piespiedu darba funkcijas klientiem 2009. gadā) par svešas kustamas mantas slepeni vai atklātu nolaupīšanu (KL 175. pants).

Remonts Kārsavas slimnīcā

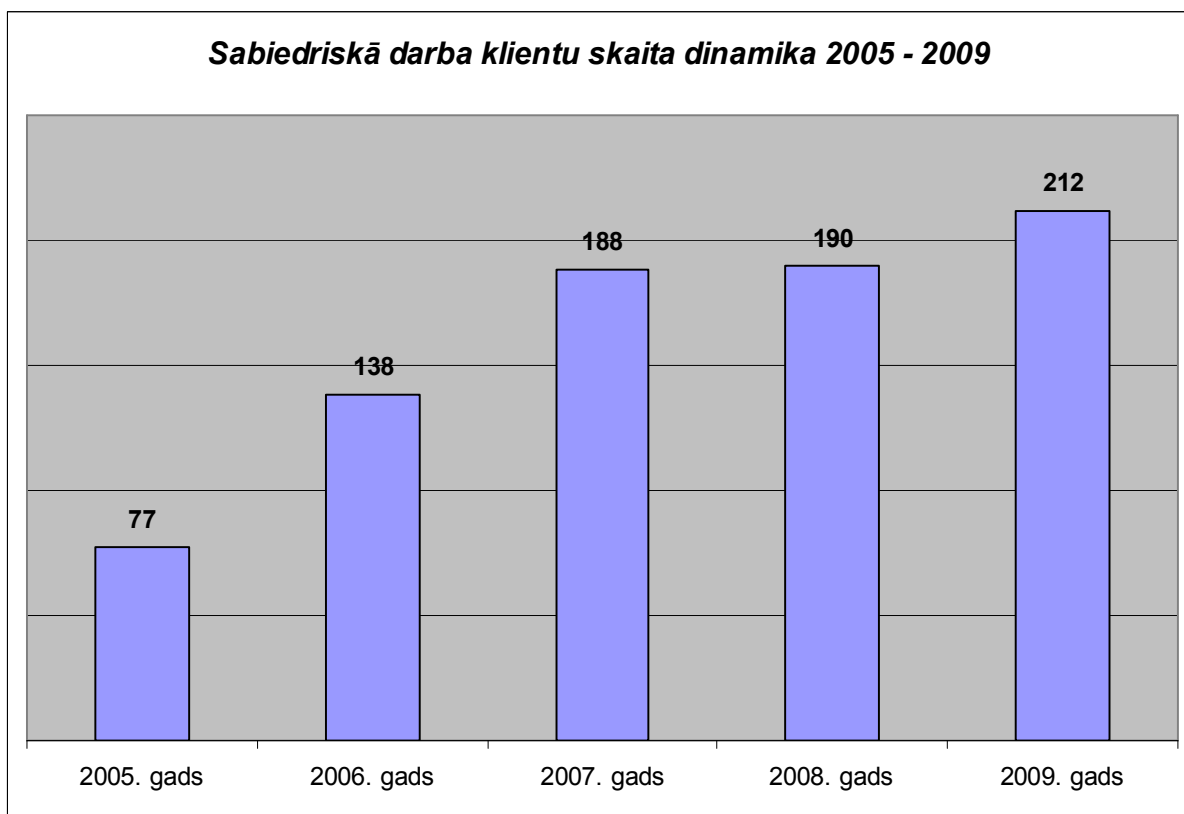
2009. gadā ir noslēgti 163 jauni līgumi ar darba devējiem par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā. 59% līgumu tika noslēgti ar pašvaldību iestādēm, 16% ar izglītības iestādēm, 8% ar pašvaldību uzņēmumiem, 5% ar veselības/sociālajām iestādēm, 3% ar reliģiskajām organizācijām, kultūras iestādēm un 2% ar valsts iestādēm. Pārskata gadā Dienests noslēdza sadarbības līgumu arī ar Valsts policijas Zemgales reģionālo pārvaldi par probācijas klientu nodarbināšanu piespiedu darbā. Saskaņā ar šo līgumu Jelgavas, Dobeles, Bauskas, Aizkraukles, Jēkabpils un Tukuma teritoriālās struktūrvienības var nodarbināt pilngadīgus probācijas klientus Valsts policijas Zemgales plānošanas reģiona pārvaldīšanā un apsaimniekošanā esošajos nekustamajos īpašumos.

Pārskata gadā tika izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2010. gada 9. februāra noteikumi Nr. 119 „Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildi”. Noteikumi nosaka detalizētu kriminālsoda – piespiedu darbs – izpildes organizēšanas kārtību un attiecās uz personām, kurām ar tiesas nolēmumu vai prokurora priekšrakstu par sodu piemērots piespiedu darbs. Noteikumi nosaka piespiedu darba izpildes organizēšanas, kontroles un apturēšanas tiesiskos aspektus, kā arī amatpersonas rīcību, ja iestājas notiesājoša sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu izpildīšanas noilgums vai pēc tam, kad izpildīts tiesas nolēmums vai prokurora priekšraksts par sodu.

Sabiedriskais darbs

Sabiedriskais darbs nepilngadīgajiem kā viens no audzinoša rakstura piespiedu līdzekļiem tika ieviests ar 2002. gada 31. oktobra likumu „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”, kurš stājās spēkā 2005. gada 1. janvārī. Šo audzinoša rakstura piespiedu līdzekli var piemērot tikai tiesa vai rajona (pilsētas) tiesnesis vienpersoniski personām, kuras ir sasniegušas 11 gadu vecumu. Sabiedrisko darbu var piemērot uz laiku no 10 līdz 40 stundām. No 2005. gada 7. aprīļa sabiedriskā darba izpildi nepilngadīgajiem organizē Valsts probācijas dienests. Šobrīd tas ir vienīgais reālais audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis, ar kura palīdzību iespējams sasniegt likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem” noteiktos mērķus – sabiedrības interesēm atbilstošas vērtību orientācijas veidošanu un nostiprināšanu bērniem.

Laika posmā no 2009. gada 1. janvāra līdz 31. decembrim sabiedriskā darba jomā tika iekārtotas 212 probācijas klientu lietas, kas ir tikai par divdesmit vairāk nekā 2008. gadā. 51 probācijas klientam (24 % no visiem probācijas klientiem sabiedriskā darba jomā 2009. gadā) sabiedriskais darbs ir piemērots atkārtoti. Tiesām nosūtīti 184 paziņojumi par sabiedriskā darba izpildi.

2..grafiks. Sabiedriskā darba funkcijas klientu dinamika no 2005. līdz 2009. gadam

2009. gadā personas, kurām tika piemērots audzinoša rakstura piespiedu līdzeklis – sabiedriskais darbs, nostrādāja 4519 sabiedriskā darba stundas.

Joprojām aktuāla problēma ir nepilngadīgie, kuri izvairās no sabiedriskā darba izpildes. Lai risinātu minēto problēmu, šis jautājums tika atkārtoti aktualizēts Tieslietu ministrijā.

Ja neizdodas bērnu motivēt izpildīt sabiedrisko darbu un bērns sasniedz 18 gadu vecumu, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa mērķi ir gandrīz nerasniedzami, jo alternatīvas sabiedriskā darba aizstāšanai ar stingrāku audzinoša rakstura piespiedu līdzekli šajā gadījumā praktiski nav. Turklāt, ja nepilngadīgajam vēl nav 18 gadi, ne vienmēr labākais risinājums ir tā ievietošana sociālās korekcijas izglītības iestādē. Ja nepilngadīgais ir sasniedzis 14 gadu vecumu, labākais risinājums atsevišķos gadījumos, iespējams, ir nepilngadīgā atbrīvošana no kriminālsoda, uzliekot par pienākumu veikt sabiedrisko darbu.

Lai nodrošinātu vienotu uzskatu par sabiedriskā darba iespējamo izpildes ilgumu, Valsts probācijas dienests iesniedza Tieslietu ministrijai priekšlikumus grozījumiem likumā „Par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem”. Priekšlikumi paredz, ka, ja audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa – uzlikt par pienākumu veikt sabiedrisko darbu – izpildes laikā bērns sasniedz 18 gadu vecumu, sabiedriskā darba izpildi bērns turpina, kamēr audzinoša rakstura piespiedu līdzekļa apjoms izpildīts pilnā apmērā.

Izlīgums

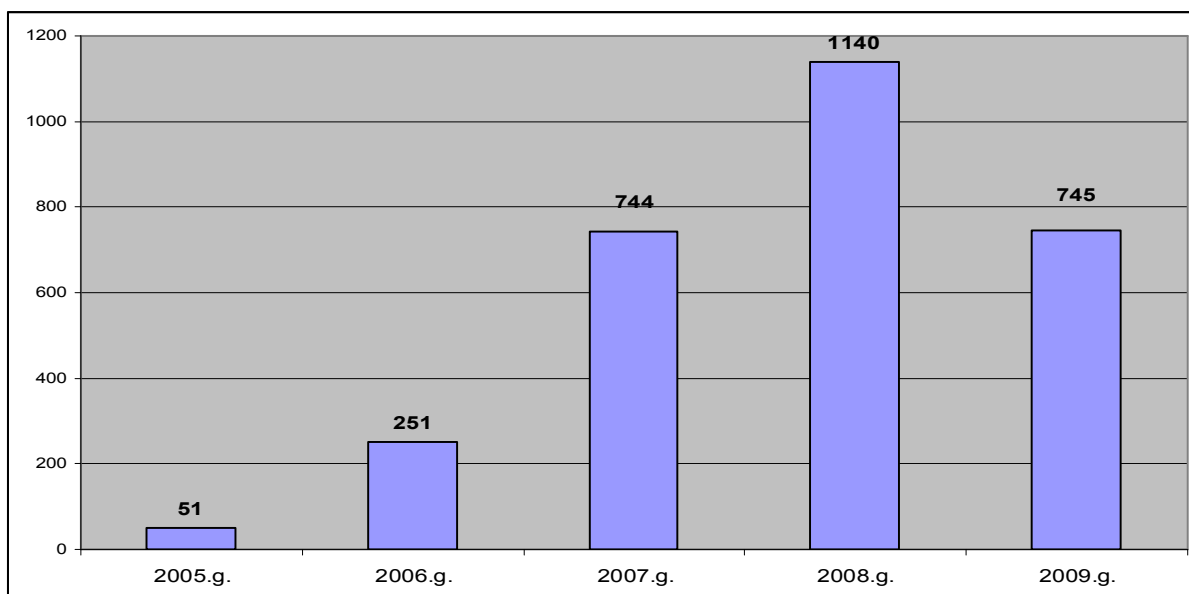
Izlīgums ir sarunu process, kurā brīvprātīgi iesaistās cietušais un persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, un kuru vada neitrāla persona – starpnieks. Starpnieks ir īpaši konfliktu risināšanā apmācīta persona, kura izlīguma procesā palīdz uzturēt starp iesaistītajām pusēm miermīlīgas sarunas, neiesakot risinājumu, nevienu netiesājot, ievērojot konfidencialitāti un neitralitāti. Izlīguma pamatā ir *taisnīguma atjaunošanas* pieeja, kuru

pasaulē izmanto kā noziedzīga nodarījuma radītā ļaunuma mazināšanas vai likvidēšanas veidu. Noziedzīgs nodarījums tiek aplūkots nevis kā likumpārkāpums pret valsti, bet kā konflikts starp sabiedrības locekļiem. Šīs pieejas mērķis ir sniegt iesaistītajām pusēm iespēju pārrunāt noziedzīgā nodarījuma radītās sekas, lai mazinātu to ietekmi uz viņu dzīvi nākotnē. Īpaša nozīme dalībai izlīguma procesā ir jauniešiem, jo tikšanās ar cietušo ir efektīvs uzvedības korekcijas līdzeklis, kas var novērst atkārtotu noziedzīga nodarījuma izdarīšanu. Dalība izlīguma procesā liek jauniešiem izvērtēt savas uzvedības sekas un uzņemties atbildību par nodarīto.

Kriminālprocesa likums nosaka, ka procesa virzītājs, konstatējot, ka kriminālprocesā ir iespējams izlīgums un ir lietderīgi iesaistīt starpnieku, par to var informēt Dienestu. Izlīguma ierosinātājs var būt ne tikai procesa virzītājs, bet arī cietušais, persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, vai viņu likumiskais pārstāvis, ja kāda no iesaistītajām pusēm ir nepilngadīgais. Izlīgumu īstenot ir iespējams visās kriminālprocesa stadijās un visos tā veidos, taču, pamatojoties uz grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam” un saskaņā ar 2009. gada 16. jūnija grozījumiem Kriminālprocesa likumā, līdz 2012. gada 31. decembrim Dienesta apmācītais starpnieks iesaistās izlīguma organizēšanā tikai pirmstiesas kriminālprocesa laikā. Pieprasīto izlīgumu skaita samazinājums 2009. gadā ir skaidrojams ne tikai ar izlīguma funkcijas apjoma, bet arī ar citu Dienesta funkciju apjoma samazināšanu, piemēram, izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanu. Neskatoties uz to, 2009. gadā saglabājās pietiekami liels pieprasīto izlīgumu skaits.

Izlīgums starp cietušo un likumpārkāpēju var būt par iemeslu kriminālprocesa izbeigšanai, vai citos gadījumos tiesa to var ņemt vērā, nosakot sodu. Ņemot vērā to, ka viens izlīgums valstij izmaksā 20 latus un viens tiesas process – aptuveni 200 latus (Tiesu administrācijas dati), šī Dienesta funkcija var kalpot arī kā veiksmīgs instruments valsts līdzekļu ietaupīšanā.

Dienests izlīgumus uzsāka organizēt 2005. gadā un ar katru gadu pieprasījums pēc Dienesta organizētiem izlīgumiem turpināja pieaugt. Taču, salīdzinājumā ar 2008. gadu, Dienesta organizēto izlīgumu skaits 2009. gadā ir samazinājies par 30%, t.i. organizēti 745 izlīgumi.

3.grafiks. Pieprasīto izlīgumu dinamika no 2005. līdz 2009. gadam (absolūtie skaitļi)

Izlīguma ierosinātāji 2009. gadā, tāpat kā 2008. gadā, galvenokārt bija personas, kuras izdarījušas noziedzīgu nodarījumu, taču, salīdzinot ar 2008. gadu, 2009. gadā to bija par 204 personām mazāk. Strauji ir samazinājies saņemto izlīguma organizēšanas pieprasījumu skaits arī no policijas, kas, salīdzinot ar 2008. gadu, ir par 108 ierosinātajiem izlīgumiem mazāk. Savukārt pozitīvi vērtējama ir ierosināto izlīgumu skaita palielināšanās no abām konfliktā iesaistītajām pusēm.

	2007.gads	2008.gads	2009.gads	Pieaugums/ samazinājums 2009.gadā
Policija	174	187	79	-108
Prokuratūra	74	83	64	-19
Tiesa	16	68	7	-61
Abas iesaistītās puses	132	28	41	+13
Persona, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu	326	743	539	-204
Cietušais	22	31	15	-16
Kopā	744	1140	745	-395

1.tabula. Izlīguma ierosinātāju dinamika 2007., 2008. un 2009. gados

14% no kopējā izlīguma funkcijas klientu skaita (745), kuri iesaistījās izlīgumā pārskata gadā, bija nepilngadīgie, savukārt pieaugušie – 86%.

Analizējot 2007., 2008. un 2009. gadā ierosināto izlīgumu noziedzīgā nodarījuma veidus, var secināt, ka, salīdzinot ar 2008. gadu, arī 2009. gadā ir palielinājies ierosināto izlīgumu skaits par mazāk smagiem noziegumiem. 2008. gadā tas bija 31% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita (1140), bet 2009. gadā – 39% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita (745). Savukārt, ir samazinājies ierosināto izlīgumu skaits gadījumos, kad tika veikts smags noziegums – 2008. gadā tie bija 42% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita (1140), savukārt 2009. gadā – 39% no kopējā pieprasīto izlīgumu skaita (745). Ierosinātie izlīgumi 2009. gadā, kuros tika iesaistīti nepilngadīgie (104), 40% gadījumu bija par smagiem noziegumiem un tikai 24% gadījumu par kriminālpārkāpumiem un 29% par mazāk smagiem noziegumiem.

	2007. gads	2008. gads	2009.gads	2009.gads	
	kopā	kopā	kopā	pilngadīgie	nepilngadīgie
Kriminālpārkāpums	26%	22%	20%	20%	24%
Mazāk smags noziegums	41%	31%	33%	33%	29%
Smags noziegums	31%	42%	39%	39%	40%
Sevišķi smags noziegums	2%	5%	8%	8%	7%

2. tabula. Izlīgumu sadalījums pēc noziedzīgā nodarījuma veidiem 2007., 2008. un 2009. gados (%)

Visbiežāk ierosinātie izlīgumi 2009. gadā bija par zādzībām (KL 175. panta trešā daļa – 143 gadījumi), par mantas tīšu iznīcināšanu un bojāšanu (KL 185. panta pirmā daļa – 124 gadījumi), par zādzību, krāpšanu vai piesavināšanos nelielā apmērā (KL 180. panta pirmā daļa

– 59 gadījumi un KL 180. panta otrā daļa – 86 gadījumi) un 333 gadījumos izlīgumi tika ierosināti par cita veida likumpārkāpumiem.

Analizējot 2009. gadā pieprasīto izlīgumu uzsākšanas stadijas pēc noziedzīga nodarījuma veidiem, jāsecina, ka no kopējā ierosināto izlīgumu skaita (745), 714 (96%) gadījumos izlīgumi tika organizēti kriminālprocesa laikā.

	kopā	pilngadīgie	nepilngadīgie
	skaits	skaits	skaits
Pirms kriminālprocesa	8	7	1
Uzsākts kriminālprocess	714	613	101
Pēc tiesas sprieduma	23	21	2

3. tabula. *Izlīguma uzsākšanas stadijas 2009. gadā (absolūtie skaitļi)*

2009. gadā tika sertificēti 10 izlīguma brīvprātīgie starpnieki, taču ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos valstī 4 izlīguma brīvprātīgie sertificētie starpnieki bija spiesti pārtraukt līdzdarbības līguma saistības ar Dienestu, lai nezaudētu bezdarbnieku, māmiņu pabalstus vai pensijas, jo saskaņā ar likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 1. panta 2. punktu Dienesta brīvprātīgais probācijas darbinieks tiek uzskatīts par darba ņēmēju un uz viņu ir attiecināmas visas sociālās iemaksas, kas attiecināmas uz jebkuru darba ņēmēju. Tāpēc tuvākajā laikā ir nepieciešami grozījumi normatīvajos aktos, jo brīvprātīgais darbinieks nesaņem atlīdzību par veikto darbu, bet gan kompensāciju 20 latu apmērā pirms nodokļu nomaksas, kas sedz viņa izdevumus, kas ir radušies, organizējot izlīguma sēdi – tālruņa izmaksas, samaksu par pasta sūtījumiem u.c.

2009. gadā tika izstrādāti un pieņemti grozījumi Ministru kabineta 2007. gada 4. decembra noteikumos Nr. 825 "Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests organizē un vada izlīgumu ar starpnieka palīdzību". Grozījumi paredz, ka, ja starpnieks organizē izlīgumu, pamatojoties uz tās iesaistītās puses iesniegumu, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, starpnieks ar cietušo sazinās pa tālruni vai nosūta elektroniski vai ierakstītā vēstulē cietušajam (ja ir zināma cietušā kontaktinformācija) uzaicinājumu piedalīties izlīgumā un lūdz sniegt rakstisku piekrišanu. Kā arī ir papildināta noteikumu II nodaļa ar 25.¹ punktu, kas paredz, ka, ja pēc izlīguma organizēšanas uzsākšanas iestājas iesaistītās puses nāve, izlīguma organizēšana tiek izbeigta. Par izlīguma organizēšanas izbeigšanu starpnieks rakstiski informē procesa virzītāju un otru iesaistīto pusi. Vienlaikus noteikumu noslēguma jautājums paredz, ka šo noteikumu 2.punktā minēto izlīgumu Dienests no 2009. gada 1. jūlija līdz 2012. gada 31. decembrim organizē un vada tikai pirmstiesas kriminālprocesa laikā, savukārt izlīgumus, kas uzsākti līdz 2009. gada 1. jūlijam šo noteikumu 2. punktā minētajos gadījumos, izņemot gadījumu, ja izlīgums uzsākts pirmstiesas kriminālprocesa laikā, Dienests organizē un vada līdz Kriminālprocesa likuma pārejas noteikumu 26. punktā noteiktajam termiņam.

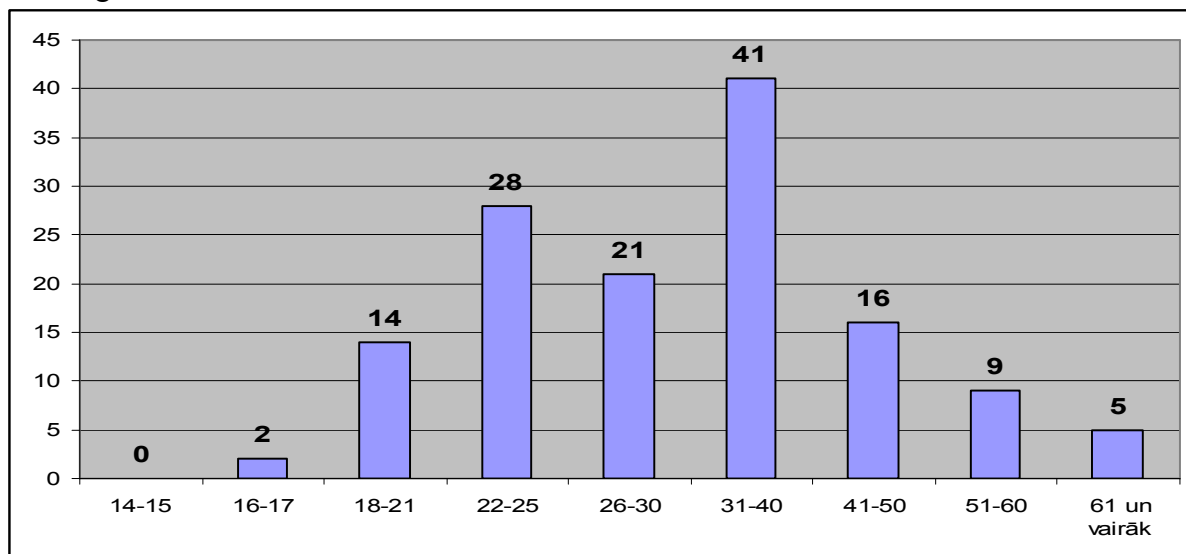
Īstenojot 2009.gadā Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta grantu shēmas „Īstermiņa ekspertu fonds” apakšprojektu „Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Dienesta darbā”, 2009. gadā tika apgūta un Dienesta darbā ieviesta jauna taisnīguma atjaunošanas metode – „conferencing” jeb izlīguma sanāksme, kurā iesaistās cietušais, likumpārkāpējs, viņu ģimenes locekļi, citi profesionāļi vai sabiedrības locekļi. Pasaules prakse rāda, ka tā ir viena no efektīvākajām, tajā pat laikā preventīvi nozīmīgām metodēm darbā ar nepilngadīgajiem likumpārkāpējiem. Apakšprojekta ietvaros tika apmācīti 14 Dienesta darbinieki un 36 brīvprātīgie izlīguma starpnieka amata kandidāti.

Postpenitenciārā palīdzība

Šo funkciju Dienests īstenoja līdz grozījumu likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam” spēkā stāšanās brīdīm, t.i. pārskata gada 1. jūlijam. Postpenitenciārā palīdzība ir palīdzība personām, kuras ir atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm pēc pilna soda termiņa beigām un ir noslēgušas brīvprātīgu rakstveida vienošanos ar Dienestu. Postpenitenciārās palīdzības ietvaros probācijas klientiem tika sniegta palīdzība mājvietas, nodarbinātības jautājumu risināšanā, dokumentu kārtošana, tika piedāvāta arī iespēja piedalīties probācijas programmās un uzturēties sociālās rehabilitācijas centros. Palīdzība tika sniegta sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām, valsts un pašvaldību institūcijām. Šāda palīdzība nepieciešama, lai personas pēc soda izciešanas brīvības atņemšanas iestādēs spētu pilnvērtīgi iekļauties sabiedrībā, nejustos sociāli atstumtas un turpmāk neizdarītu jaunus likumpārkāpumus.

Funkcijas pastāvēšanas laikā katru gadu pēc pilna brīvības atņemšanas soda termiņa beigām no brīvības atņemšanas iestādēm tika atbrīvotas aptuveni 1300 notiesātās personas un no tām aptuveni 300 katru gadu noslēdza vienošanos ar Dienestu par postpenitenciārās palīdzības saņemšanu, kā arī vēl tikpat daudz vērsās pēc konsultācijām Dienestā. Postpenitenciārās palīdzības klienti lielākoties bija par smagiem noziegumiem vairākkārtēji sodītas personas pēc ilgstoša brīvības atņemšanas soda termiņa izciešanas, bez atbalsta no ģimenes, radiem un draugiem. Bieži vien Dienests bija vienīgā iestāde, kas aizstāvēja bijušo notiesāto tiesības pašvaldībās, sociālajos dienestos, jo pašām personām nebija pietiekošu zināšanu un prasmju, lai saņemtu tiem pienākošos palīdzību. Likvidējot postpenitenciārās palīdzības funkciju Dienestā, tā netika deleģēta nevienai citai institūcijai, līdz ar to valstiskā līmenī vairs netiek sniegta mērķtiecīga un kompleksa palīdzība bijušajiem notiesātajiem, kas savukārt veicina to personu skaita palielināšanos, kuras atkārtoti izdara noziedzīgos nodarījumus. Šo personu grupā pieaug noziegumu recidīvs un mazinās sabiedrības drošība.

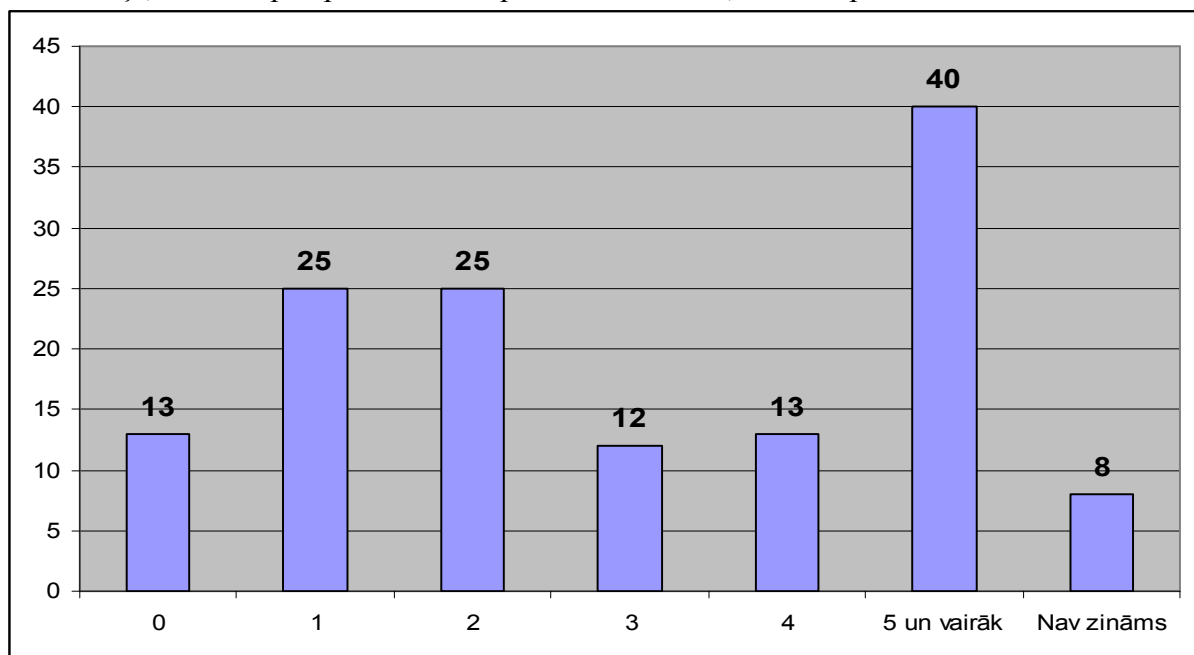
2009. gada pirmajos 7 mēnešos (līdz funkcijas likvidēšanai) postpenitenciārā palīdzība tika sniegta 654 probācijas klientiem. Pārskata gadā postpenitenciārās palīdzības klienti noslēdza 136 vienošanās ar Dienestu par palīdzības saņemšanu, bet 165 postpenitenciārās palīdzības klienti bija noslēguši vienošanos 2008. gadā un turpināja saņemt Dienesta palīdzību. 2009. gadā pēc pilna brīvības atņemšanas soda izciešanas 353 personām bija nepieciešamas konsultācijas. Tāpat kā citos gados, arī 2009. gada pirmajos 7 mēnešos postpenitenciārās palīdzības klienti lielākoties bija vīrieši, t.i., 97%, savukārt, lielākā to daļa bija vecumā no 22 līdz 40 gadiem.

4. grafiks. Postpenitenciārās palīdzības funkcijas klientu sadalījums pēc vecuma

Funkcijas pastāvēšanas laikā un pārskata gadā lielākā daļa postpenitenciārās palīdzības klientu bija neprecējušies vīrieši, kuriem nav atbalsta sistēmu sabiedrībā, no ģimenes vai radiem. Būtisks faktors probācijas klienta resocializācijai ir viņa izglītības līmenis, kas lielā mērā nosaka konkurētspēju darba tirgū, spēju nodrošināt sev iztiku, sakārtot nepieciešamos dokumentus u.c. jautājumus. Lielākajai daļai postpenitenciārās palīdzības klientu, 51%, ir tikai pamatizglītība, 27% ir vidējā izglītība un 19 % tikai sākumskolas izglītība, lielākā daļa postpenitenciārās palīdzības klientu bija aktīvi darba meklētāji, t.i. 32%, savukārt nedaudz vairāk kā puse no postpenitenciārās palīdzības klientiem – 52% – strādāja bez darba līgumiem vai gadījuma darbus.

Probācijas klientu sadalījums balstoties uz iepriekšējām sodāmībām nav viennozīmīgs, taču lielākā daļa, t.i. 29% postpenitenciārās palīdzības klientu, ir sodīti piecas un vairāk reizes.

5. grafiks. *Postpenitenciārās palīdzības funkcijas klientu sadalījums pēc iepriekšējām sodāmībām*

2009. gadā sociālās rehabilitācijas pakalpojumus probācijas klientiem bija iespējams saņemt vairs tikai sociālās rehabilitācijas centrā „Ratnieki” un saistībā ar postpenitenciārās palīdzības funkcijas likvidēšanu no 2009.gada 1. jūlija šīs funkcijas klienti vairs netika nosūtīti uz sociālās rehabilitācijas centru, kur tie varēja saņemt kompleksu palīdzību, uz laiku atrisinot dzīvesvietas jautājumu, kā arī piedalīties sociālās rehabilitācijas programmās un risināt citus jautājumus, lai veiksmīgi reintegrētos sabiedrībā.

Lai gan postpenitenciārās palīdzības sniegšana tika likvidēta ar 2009. gada 1. jūliju, daudzi Dienesta darbinieki turpināja sniegt atbalstu un konsultācijas bijušajiem notiesātajiem, viņu ģimenes locekļiem un radniekiem, kā arī atbildēt uz iesniegumiem, vēstulēm un sūdzībām. 2009. gadā 59% gadījumu tikšanās iemesls ar notiesātajiem brīvības atņemšanas iestādēs bija vēstules, iesniegumi un sūdzības.

Funkcijas likvidēšanas rezultātā tika izstrādāti un pieņemti grozījumi Ministru kabineta 2007.gada 27. novembra noteikumos Nr. 803 "Noteikumi par Valsts probācijas dienesta datubāzē iekļaujamās informācijas apjomu un informācijas iekļaušanas un izmantošanas kārtību". Noteikumos svītrots 3.2. punkts, kas paredzēja, ka informāciju datubāzē iekļauj, pamatojoties uz probācijas klienta un Dienesta noslēgto vienošanos par postpenitenciārās palīdzības sniegšanu.

Probācijas programmas

Probācijas programmas ir pasākumu kopums, kura mērķis ir veicināt probācijas klienta integrāciju sabiedrībā. Tās tiek īstenotas, lai panāktu izmaiņas likumpārkāpēju uzvedībā ar mērķi atturēt viņus no turpmākiem pārkāpumiem un veicināt viņu iekļaušanos sabiedrībā. Probācijas programma nav sods, bet gan komandas darbs, kura rezultātā mainās likumpārkāpēja uzvedība un attieksme. Iesaistīšana probācijas programmā ir veids, kā ietekmēt notiesātā uzvedību.

Probācijas programmu izstrādāšana un īstenošana balstās uz kognitīvi – biheiviorālo teoriju. Šīs teorijas pamatā ir pieņēmums, ka cilvēka uzvedība ir saistīta nevis ar konkrēto situāciju vai apstākļiem, kuros viņš ir nonācis, bet gan ar to, ko cilvēks domā par šo situāciju. Līdz ar to, programmas paredz domu (uzskatu), kas noved pie nevēlamas uzvedības konstatēšanas (reģistrāciju), jauno domu (uzskatu) modelēšanas, jauna uzvedības modeļa apgūšanas un nostiprināšanas (gan ar treniņiem programmas nodarbības ietvaros, gan reālajā dzīvē).

Veidojot probācijas programmu īstenošanas mehānismu Latvijā, tika ņemta vērā ārvalstu pieredze un pētījumi, kas liecina, ka atbilstošu probācijas programmu piemērošana probācijas klientiem ir efektīvs darba instruments, ar kura palīdzību var sekmīgi mainīt likumpārkāpēju uzvedību un līdz ar to mazināt atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanas varbūtību.

Probācijas programmu īstenošana notiek mazas grupas ietvaros divu speciāli apmācītu darbinieku vadībā. Programmu nodarbības laikā grupas dalībnieki analizē dažādas piedāvātās situācijas, dalās problēmu risināšanas pieredzē, diskutē. No Dienesta izveidošanas brīža tiek aktīvi veidota probācijas programmu izstrādes un īstenošanas sistēma, jo līdz šim sociālās uzvedības korekcijas programmas šai mērķauditorijai Latvijā netika īstenotas.

Šobrīd Dienests strādā ar piecām sociālās uzvedības korekcijas un trīs sociālās rehabilitācijas programmām, un katra no tām ir vērsta uz konkrētu un dažādu vajadzību risināšanu.

2009. gadā 70% no probācijas programmās iesaistītajiem probācijas klientiem veiksmīgi tās pabeidza. Tas ir ļoti labs rezultāts un liecina par Dienesta darbinieku profesionalitāti. Piemēram, saskaņā ar Lielbritānijas nacionālā probācijas dienesta (*National Offender Management Service (NOMS)*, Lielbritānija), kas darbojas jau vairāk kā 100 gadus, datiem, 2006. – 2007. gadā probācijas programmas pabeidza 68% no tiem likumpārkāpējiem, kuri bija iesaistīti programmās.¹

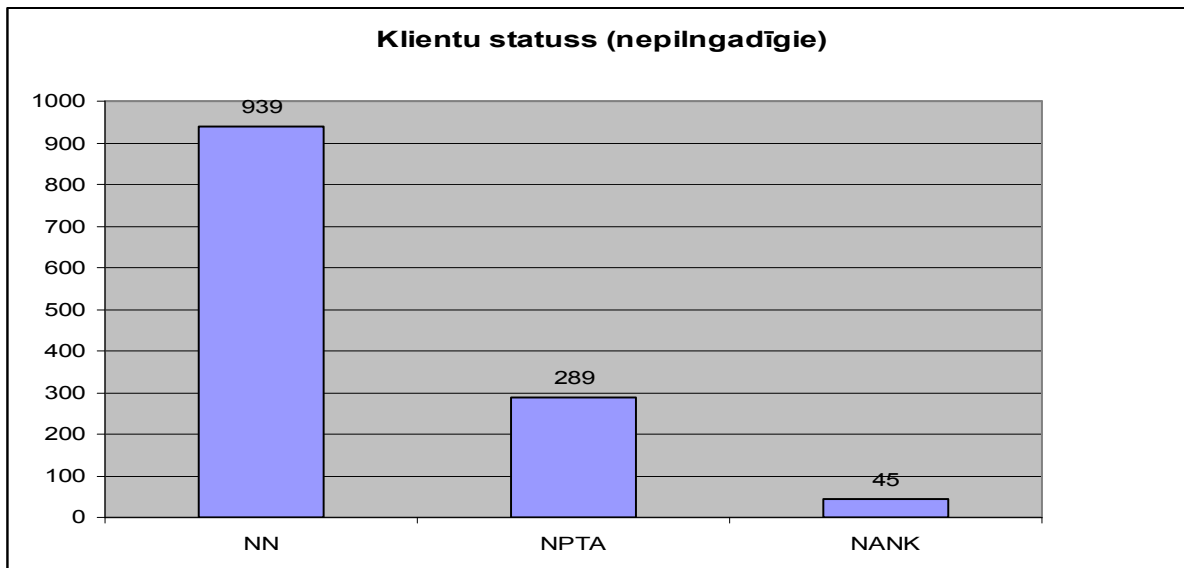
Saņemot tiesas nolēmumu vai prokurora lēmumu, ar kuru likumpārkāpējam uzlikts pienākums piedalīties probācijas programmā saskaņā ar Dienesta norādījumiem, Dienesta darbinieks izvērtē probācijas klienta risku un vajadzības un pieņem lēmumu par probācijas klienta iesaistīšanu attiecīgā probācijas programmā. 2008. gadā vairāk kā 80% probācijas klientu tika iesaistīti probācijas programmās, savukārt 2009. gadā – 65%, kas liecina par probācijas darbinieku profesionālo iemaņu uzlabošanu un spēju arvien precīzāk izvērtēt nepieciešamību iesaistīt probācijas klientu probācijas programmās.

Ņemot vērā, ka Dienests 2010. gadā izvērtēšanas ziņojumus gatavos tikai par nepilngadīgām personām un personām, kuras izdarījušas noziedzīgus nodarījumus pret dzimumneaiškaramību, prognozējama to personu skaita samazināšanās, kurām tiesas vai prokurors uzliek pienākumu piedalīties probācijas programmās. Lai mazinātu izvērtēšanas

¹ Annual Report for Accredited programmes 2006-2007; NOMS; 4.lpp.

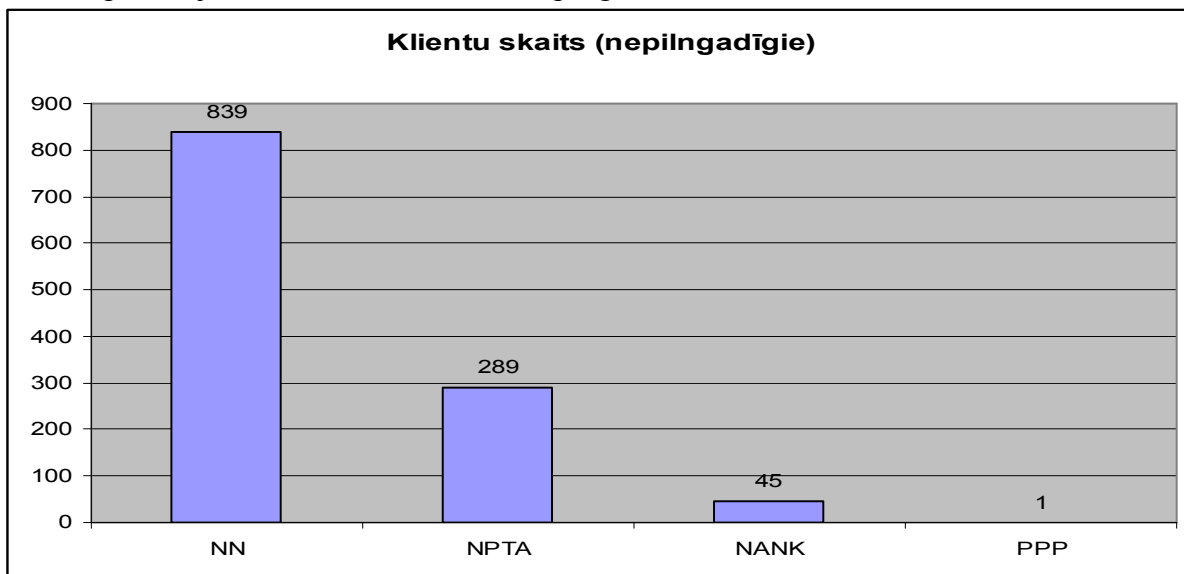
ziņojumu funkcijas samazināšanas ietekmi uz probācijas programmu piemērošanu, ir nepieciešams informēt prokuratūru un tiesu par probācijas programmu nozīmi.

Lielākā daļa probācijas klientu, kurus iesaistīja probācijas programmās 2009. gadā, bija nosacīti notiesātas (NN) personas. Pārskata gadā no jauniem uzraudzības klientiem 2039 personām tika uzlikts pienākums piedalīties probācijas programmā un no tiem probācijas programmās tika iesaistīti 964 nosacīti notiesātie (tai skaitā 125 nepilngadīgie).

6. grafiks. 2009. gadā probācijas programmās iesaistīto pilngadīgo personu statuss

Otra lielākā probācijas klientu grupa, kurai bija uzlikts pienākums piedalīties programmās, ir nosacīti pirms termiņa atbrīvotās (NPTA) personas. 2009. gadā Dienests strādāja arī ar 302 nosacīti pirmstermiņa atbrīvotajām personām, kurām bija noteikts pienākums piedalīties probācijas programmās. Kopumā pārskata gadā Dienesta darbinieki programmās iesaistīja 1317 probācijas klientus, no kuriem probācijas programmas pabeidza 914 personas, kas ir 70% no probācijas klientiem, kuri iesaistīti programmās.

7. grafiks. 2009. gadā probācijas programmās iesaistīto nepilngadīgo personu statuss

90% no probācijas klientiem, kuri 2009. gadā tika iesaistīti probācijas programmās, bija vīrieši (1201 persona), savukārt 10% (123) – sievietes.

Pārskata gadā Dienestā tika izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2009. gada 10. marta noteikumi Nr. 226 „Probācijas programmu licencēšanas komisijas nolikums”. Nolikums nosaka, ka probācijas programmu licencēšanas komisija ir koleģiāla institūcija, kuras mērķis ir licencēt probācijas programmas. Komisijas nolikums nosaka komisijas darbības organizāciju, komisijas priekšsēdētāja, komisijas priekšsēdētāja vietnieka un citu komisijas locekļu kompetenci probācijas programmu licencēšanā, kā arī komisijas lēmumu pieņemšanas kārtību. Nolikumā ir ietvertas komisijas funkcijas, uzdevumi un tiesības, reglamentēts komisijas sastāvs un komisijas darba organizācija.

Līdz 2009. gada 1. jūlijam Dienests brīvības atņemšanas iestādēs probācijas programmās iesaistīja 652 notiesātos. Saskaņā ar grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam”, Dienests līdz 2012. gada 31. decembrim neīstenos probācijas programmas brīvības atņemšanas iestādēs, tādējādi netiks izmantoti Dienestam pieejamie resursi likumpārkāpēju uzvedības korekcijā, kā rezultātā netiks veikts ieguldījums recidīva un noziedzīgo nodarījumu veicinošo faktoru mazināšanai.

Uzraudzība

2006. gada 1. janvārī Dienests pārņēma no Valsts policijas nosacīti notiesāto, nosacīti pirmstermiņa atbrīvoto un nosacīti no kriminālatbildības atbrīvoto personu uzraudzību.

Saskaņā ar 2009. gada 16. jūnija grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam”, Dienests no 2009. gada 1. jūlija līdz 2012. gada 31. decembrim neuzrauga personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības. Daļa no šiem probācijas klientiem (~ 20%), tiek novērtēti ar augstu un vidēju recidīva līmeni, līdz ar to pastāv varbūtība, ka šīs personas izdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu pārbaudes laikā. Īpaša riska grupa ir nepilngadīgie, kas par pirmo izdarīto noziedzīgo nodarījumu tiek nosacīti atbrīvoti no kriminālatbildības. Recidīva līmenis šajā uzraudzības jomā iepriekšējos gados bija 0%.

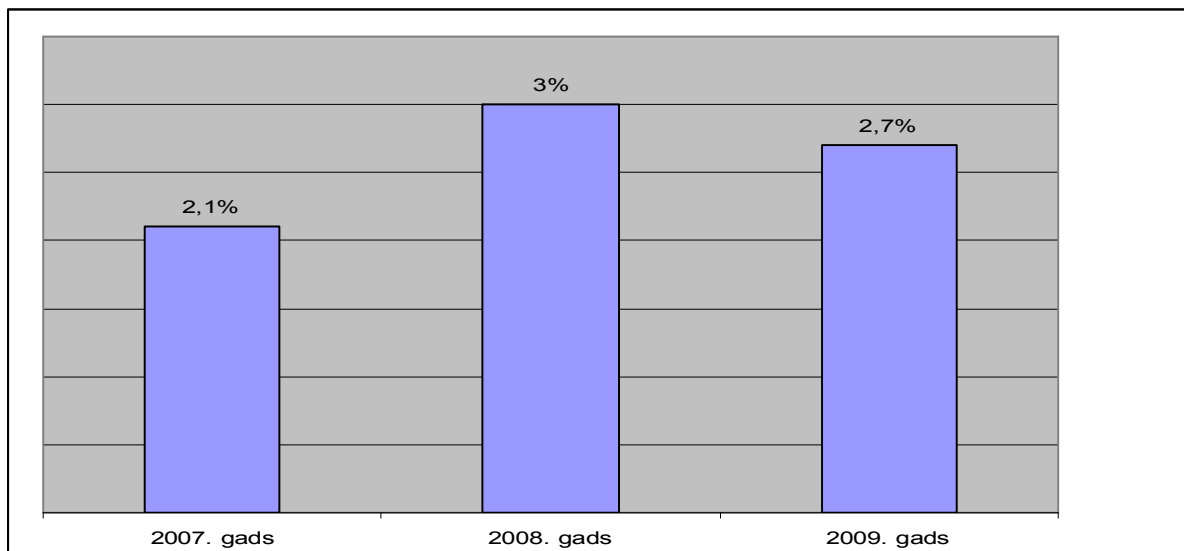
Tā kā probācijas klientam tiesas noteiktais pārbaudes laiks var būt pat vairāki gadi, un uzraudzība ne vienmēr tiek uzsākta un pabeigta viena kalendārā gada ietvaros, Dienesta uzraudzībā esošo probācijas klientu skaits ar katru gadu turpina palielināties. 2008. gadā Dienests uzraudzīja 13461 personas, savukārt 2009. gadā – 13 580, kas ir par 119 (1%) vairāk kā 2008. gadā. To skaitā 11144 nosacīti notiesātas personas, kas ir par 510 (5%) vairāk nekā 2008. gadā, 1758 nosacīti pirms termiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvotas personas, kas ir par 198 mazāk (-10%) nekā 2008. gadā, un 678 nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotas personas, kas ir par 193 mazāk (-22%) nekā 2008. gadā. Kritums nosacīti pirms termiņa atbrīvoto probācijas klientu vidū saistīts ar to, ka 2008. un 2009. gados notiesātie no ieslodzījuma vietām tika atbrīvoti pēc ilgāka soda izciešanas termiņa kā iepriekšējos gados, tādējādi neizciestā soda daļa, kuras laikā tie atradās Dienesta uzraudzībā, bija īsāks laika periods un beidzās viena kalendārā gada ietvaros.

		Pieaugums (%) salīdzinājumā ar 2008.gadu
Nosacīti notiesātie	11144	+5%
Nosacīti pirms termiņa atbrīvotie	1758	-10 %
Nosacīti atbrīvotie no kriminālatbildības	678	-22 %
Kopā	13580	+1 %

4. tabula. *Kopējais uzraudzības funkcijas klientu skaits 2009. gadā*

Savukārt 2009. gadā uzraudzības funkcijas klientu skaits, kuriem uzraudzība turpinās 2010.gadā, salīdzinājumā ar 2008. gadu ir pieaudzis no 8244 uz 8577 – pieaugums par 333 lietām (4%), kas galvenokārt saistīts ar nosacīti notiesāto personu uzraudzības lietu skaita palielināšanos no 6624 uz 7011 – par 387 lietām (6%). Nosacīti notiesāto personu uzraudzības lietu skaita pieaugums ir saistāms ar ilgāku pārbaudes laika termiņu piemērošanu 2008. un 2009. gados, salīdzinot ar 2006. un 2007. gadiem. Nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvoto personu uzraudzības lietu skaits pieaudzis no 1108 uz 1157 lietām – par 49 lietām (4%). Savukārt, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotu personu uzraudzības lietu skaits samazinājies no 512 uz 409 – par 103 lietām (-20%), kas saistīts ar izmaiņām likumdošanā, atbilstoši kurām nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotu personu uzraudzības funkcijas īstenošana ir apturēta, sākot ar 2009. gada 1. jūliju.

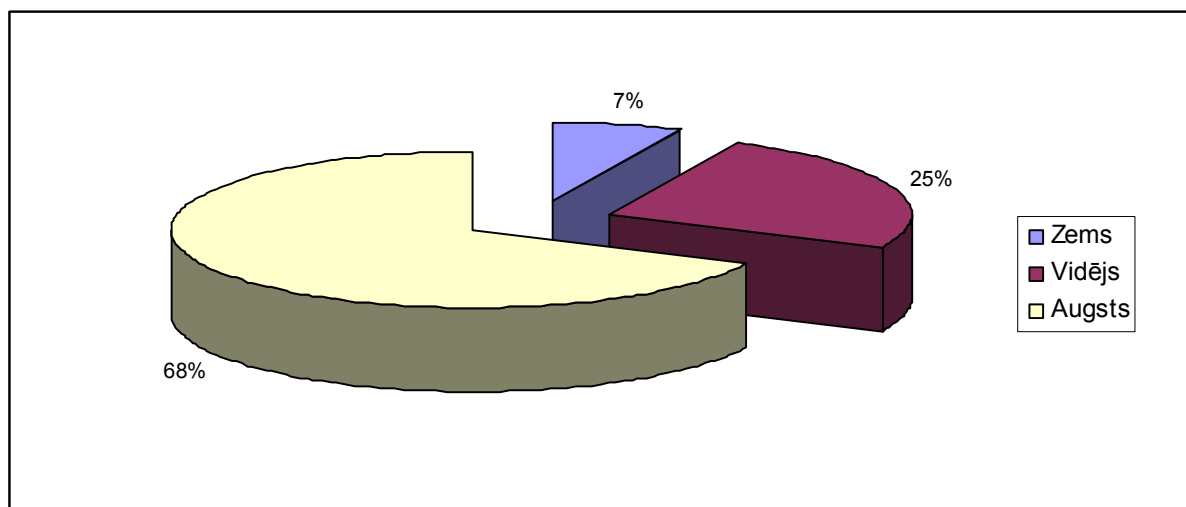
Izbeigto uzraudzības sadaļu skaits saistībā ar notiesāšanu par jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uzraudzības laikā 2009. gadā, rēķinot procentos no aprītē esošo lietu skaita, salīdzinot ar 2008. gadu, ir samazinājies no 3,1% uz 2,7% (izbeigtas 370 uzraudzības lietas).

8. grafiks. Izbeigtās uzraudzības sadaļas saistībā ar notiesāšanu par jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu uzraudzības laikā 2007., 2008., 2009. gados (% no aprītē esošo uzraudzības lietu skaita)

Uzraudzības intensitāti nosaka, veicot probācijas klienta recidīva riska un kriminogēno vajadzību (sociālpsiholoģisko problēmu) novērtējumu (RVN). Šis novērtējums ietver informāciju par probācijas klienta dzīvi pirms konkrētās sodāmības, kā arī detalizētu šī brīža situācijas aprakstu, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma recidīva riskus un probācijas klienta kriminogēnās vajadzības, kas traucē viņa veiksmīgai integrācijai sabiedrībā. Veicot šo novērtējumu, uzmanība tiek koncentrēta uz pašreizējo probācijas klienta (likumpārkāpēja) stāvokli. Pēc novērtējuma veikšanas uzraudzības funkcijas klienti tiek iedalīti zema, vidēja un augsta riska kategorijās. Salīdzinot ar 2008. gadu, 2009. gadā par 2,3% samazinājies probācijas klientu skaits, kuri uzraudzības laikā notiesāti par jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu pārbaudes laikā un kuru RVN līmenis novērtēts kā zems – no 9,3% uz 7%. Attiecīgi palielinājies probācijas klientu skaits, kuru RVN līmenis noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī novērtēts kā vidējs – no 23,8% uz 25 %, vai augsts – no 66,9% uz 68%. Tas norāda uz Dienesta darbinieku pieaugošo profesionalitāti recidīva riska prognozēšanā, kas ļauj racionāli virzīt Dienesta resursus darbam ar augsta un vidēja riska probācijas klientiem, kuri rada lielāko apdraudējumu sabiedrībai. Par augsta riska probācijas klientiem tiek uzskatīti klienti ar vislielāko varbūtību atkārtota likumpārkāpuma izdarīšanai, līdz ar to viņiem tiek piemērota augsta uzraudzības intensitāte. Uzraudzības saturu veido uzraudzības vienības, un

tās var būt šādas: motivējošas sarunas ar probācijas klientu, kas vērstas uz izmaiņām klienta uzvedībā, speciālās probācijas programmas, dzīvesvietas apsekošana, dažādas pārbaudes utt. Atkarībā no probācijas klienta riska pakāpes, tiek izvērtētas un piemērotas uzraudzības vienības un to intensitāte.

5. attēls RVN līmeņi probācijas klientiem, kuri uzraudzības laikā notiesāti par jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu pārbaudes laikā

2009. gadā Dienesta uzraudzībā atradās arī 151 persona, kuru aktuālā vai kāda no iepriekšējām sodāmībām ir par dzimumnozieguma izdarīšanu, kas ir par 8 likumpārkāpējiem mazāk kā 2008. gadā. Pēdējos gados pastiprinātā masu mediju uzmanība tieši šīs kategorijas likumpārkāpējiem ir veicinājusi to, ka gan cietumu administratīvās komisijas, gan tiesas kļuvušas kritiskākas, lemjot jautājumus par nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas piemērošanu šai likumpārkāpēju kategorijai. Šādu praksi nevar viennozīmīgi vērtēt pozitīvi ne no tiesiskā, ne no racionālā aspekta. Šobrīd ieslodzījuma vietu iespējas strādāt cietumā ar faktoriem, kas veicinājuši dzimumnoziegumu izdarīšanu, ir ārkārtīgi minimālas. Dienesta metodes darbā ar šo likumpārkāpēju grupu ir attīstītākas un 2010. gadā tiks pilnveidotas, ieviešot specializētās programmas. Diemžēl, iznākot no cietuma pēc pilna soda izciešanas, minētie likumpārkāpēji Dienesta redzeslokā nenonāk, un policijai arī nav iespēju strādāt ar šiem likumpārkāpējiem tādā veidā, lai mazinātu faktorus, kuru dēļ šie likumpārkāpēji izdara jaunus noziedzīgus nodarījumus. Tādējādi šāda sistēma ilgtermiņā nevis veicina sabiedrības pasargāšanu no jauniem dzimumnoziegumiem, kurus izdara jau kādreiz sodītās personas, bet gan tikai uz laiku atliek šos noziegumu izdarīšanu.

2009. gadā tika izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumi Nr. 873 „Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests līdzfinansē probācijas klientiem paredzētos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus uzraudzības ietvaros, un līdzfinansējuma apmēru”. Noteikumi nosaka kārtību, kādā Dienests līdzfinansē probācijas klientiem paredzētos sociālās rehabilitācijas pakalpojumus uzraudzības ietvaros, un līdzfinansējuma apmēru, kā arī nosaka, ka Dienests līdzfinansē sociālās rehabilitācijas izdevumus, kas saistīti ar probācijas klienta integrāciju sabiedrībā un slēdz līgumu ar institūciju par līdzfinansējuma piešķiršanu.

Pārskata gadā tika izstrādāti un pieņemti Ministru kabineta 2009. gada 31. marta noteikumi Nr. 282 „Brīvības atņemšanas iestādes administratīvās komisijas darbības kārtība un lēmumu pieņemšanas kritēriji”. Saskaņā ar noteikumos noteikto, komisijas sēdes notiek ne retāk kā reizi mēnesī. Komisijas sēdēs tiek izskatīti jautājumi par soda izpildes režīma mīkstināšanu vai pastiprināšanu, kā arī priekšlikumi tiesai par notiesāto nosacītu atbrīvošanu pirms termiņa.

Noteikumos tiek reglamentēta sagatavošanās komisijas sēdei, komisijas sēdes norise un Komisijas lēmumu pieņemšanas kritēriji.

Izvērtēšanas ziņojums

Līdz ar Dienesta izveidošanu tiesām, prokuratūrai un brīvības atņemšanas iestādēm tika radīta iespēja iegūt plašāku informāciju par apsūdzēto vai notiesāto personu taisnīgāka un sabiedrības drošības interesēm atbilstošāka lēmuma pieņemšanai. Šāda iespēja tika radīta, nosakot Dienestam funkciju – sniegt izvērtēšanas ziņojumus. Sākotnēji izvērtēšanas ziņojumus Dienests sagatavoja par apsūdzētām personām pēc tiesas vai prokurora pieprasījuma tad, kad tika lemts jautājums par piemērotāko un efektīvāko sodu vai citu krimināltiesisku sankciju piemērošanu, bet kopš 2006. gada izvērtēšanas ziņojumus varēja pieprasīt arī brīvības atņemšanas iestāde situācijās, kad tika lemts jautājums par nosacītu pirmstermiņa atbrīvošanu.

Pēc grozījumiem likumā „Par valsts budžetu 2009. gadam” no 2009. gada 1. jūlija līdz 2012. gada 31. decembrim Dienests izvērtēšanas ziņojumus sniedz tikai par personām, kuras apsūdzētas noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pret dzimumneaizskaramību un tikumību un apsūdzētajiem, kuri noziedzīga nodarījuma izdarīšanas brīdī bijuši nepilngadīgi. Tādējādi samazinās tiesas un prokuratūras iespējas pieprasīt izvērtēšanas ziņojumus. Šī kriminālprocesuālā instrumenta trūkums var būtiski veicināt neatbilstošāka soda piemērošanu, jo tiesai nebūs vispusīgas un objektīvas informācijas par likumpārkāpēja personību. Turklāt var tikt būtiski ierobežota personai atbilstošāko pienākumu uzlikšana nosacītas notiesāšanas gadījumā, kas ir nozīmīgs trūkums turpmākajā šo personu uzraudzības organizēšanā. Šīs izmaiņas var veicināt noziegumu recidīva pieaugumu, kā arī šo izmaiņu rezultātā ilgtermiņā var palielināties notiesāto skaits brīvības atņemšanas iestādēs.

Nemot vērā funkcijas samazināšanu, 2009. gadā Dienests sagatavoja 2398 izvērtēšanas ziņojumus, kas ir par 21% mazāk kā 2008. gadā.

Sagatavotie izvērtēšanas ziņojumi	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Skaitis	61	551	2382	2938	3027	2398

5. tabula. Izvērtēšanas ziņojumu skaits 2004., 2005., 2006., 2007., 2008., un 2009. gados

Saistībā tieši ar funkcijas samazināšanu salīdzinājumā ar 2008. gadu, 2009. gadā ir būtiski krities pēc tiesas un prokuroru pieprasījuma sagatavoto izvērtēšanas ziņojumu skaits – kopumā par 55%.

Pārskata gadā 1253 ziņojumi, jeb 52% no kopējā skaita, sagatavoti par kādu jau esošu vai bijušo probācijas klientu, savukārt 1145 jeb 48% izvērtēšanas ziņojumu – par jauniem probācijas klientiem. Pieprasīto izvērtēšanas ziņojumu par jauniem probācijas klientiem īpatsvars salīdzinājumā ar izvērtēšanas ziņojumiem par esošajiem probācijas klientiem ir līdzvērtīgs; tas liecina par partneru (tiesas, prokuratūras, ieslodzījuma vietas) uzticību izvērtēšanas ziņojuma kvalitātei.

	Skaitis (pilngadīgie/nepilngadīgie)	%
IZ pēc tiesas pieprasījuma	353 (294/59)	16%
IZ pēc prokurora pieprasījuma	577(413/164)	23%
IZ pēc brīvības atņemšanas iestāžu pieprasījuma	1468 (1462/6)	61%
Kopā	2398	100%

6. tabula. Izvērtēšanas ziņojumu sadalījums pēc pieprasītāja

Tiesai un prokuratūrai ir iespējams pieprasīt 3 dažādu veidu izvērtēšanas ziņojumus: pilno, uz jautājumu koncentrēto vai mutisko ziņojumu. Uz jautājumu koncentrētajos un mutiskajos ziņojumos izvērtē šaurāku jautājumu loku kā pilnā ziņojumā. Šāda prakse ļauj pielāgot ziņojumu tiesas un prokuratūras vajadzībām. 2009. gadā 93% tiesas un prokurora pieprasītie izvērtēšanas ziņojumi bija pilna apjoma, kas liecina par izvērtēšanas ziņojuma augsto kvalitāti un tā lielo nozīmi lēmuma pieņemšanā par piespriežamo sodu, savukārt, 32% no visiem pieprasītajiem izvērtēšanas ziņojumiem bija par nepilngadīgajiem.

	Skaitis (pilngadīgie/nepilngadīgie)
pilnais	869 (656/213)
uz jautājumu koncentrētais	41 (34/7)
mutiskais	20 (17/3)
Kopā	930 (707/223)

7. tabula 2009. gadā pieprasīto izlīgumu sadalījums pēc veidiem

Dienesta īstenotie projekti

Projekts LV0068 „Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā”

Pasaules praksē plaši tiek izmantotas efektīvas metodes, ar kuru palīdzību iespējams mazināt dzimumnoziedzīgus izdarījušo personu recidīvu. Lai veicinātu par dzimumnoziedzīgu izdarīšanu notiesāto personu resocializācijas darba efektivitāti arī Latvijā, Dienests 2009. gada 30. jūnijā uzsāka īstenot individuālo projektu Nr. LV0068 "Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana

Latvijā", kura realizēšanai saņemts atbalsts no Norvēģijas ar Norvēģijas finanšu instrumentu palīdzību (85% no kopējās projekta īstenošanai nepieciešamās summas).

Projekta mērķis ir veicināt par dzimumnoziedzīgu izdarīšanu notiesāto personu resocializācijas un sociālās uzvedības korekcijas darba efektivitāti. Tas tiek darīts, cieši sadarbojoties ar starptautiskā līmenī atzinību guvušiem ekspertiem no Lielbritānijas un Kanādas. Projekta aktivitāšu īstenošanai pieaicināti arī partneri no Latvijas – Ieslodzījuma vietu pārvalde un nevalstiskā organizācija „Dardedze”. Tāpat projekta mērķu sasniegšanā ir izveidota sadarbība ar Norvēģijas Tieslietu ministriju, Lielbritānijas Tieslietu ministriju un Nacionālo likumpārkāpēju labošanas dienestu, kā arī Britu Kolumbijas (Kanāda) Sabiedrības drošības un ģenerālprokuratūras ministriju, Likumpārkāpēju labošanas dienestu un Tieslietu institūtu.

Pārskata gadā uzsākta 60 Dienesta darbinieku specializēšana darbam ar dzimumnoziedzīgus izdarījušām personām uzraudzības īstenošanas un izvērtēšanas ziņojumu sagatavošanas funkciju ietvaros, uzsākta dzimumnoziedzīgu specializētu recidīva riska un kriminogēno vajadzību novērtēšanas instrumentu Static-99, Stable2007 un Acute2007 un no Lielbritānijas pārņemtās sabiedrībā īstenojamās dzimumnoziedzīgu sociālās uzvedības korekcijas programmas „Temzas ielejas dzimumnoziedzīgu grupu darba programma” (TV-SOGP) adaptēšana Latvijas apstākļiem. Projekta gaitā tiks aprīkotas gan ieslodzījuma vietu, gan VPD telpas atbilstoši dzimumnoziedzīgu sociālās uzvedības korekcijas programmu īstenošanas prasībām, izveidotas arī četras starpinstitucionālās sadarbības darba grupas (pilotprojekti), kuru mērķis ir attīstīt sadarbību starp institūcijām, lai veicinātu sabiedrības aizsardzību no

bīstamiem noziedzniekiem un šo noziedznieku iekļaušanos sabiedrībā, kā arī stiprināta Latvijā pastāvošā atbalsta sistēma dzimumnoziegumu upuriem.

Projekts ir vērsts uz tieslietu sistēmas attīstīšanu un atbilst Finanšu instrumenta prioritātes „Tieslietas” apakšprioritātēm „Probācijas sistēmas stiprināšana” un „Ieslodzījuma vietu ēku standarta uzlabošana un personāla apmācība”. Projekts ilgs līdz 2011. gada aprīlim, apgūstot 722 675 eiro.

Projekts LV0024 „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana”

2009. gads projektā „Latvijas probācijas un ieslodzījuma vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana” aizvadīts raženi. No 1. janvāra līdz 31. martam projekta ietvaros tika veikts pētījums, lai izvērtētu Dienesta un Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieku apmācību vajadzības, nepieciešamās kompetences un esošās apmācību programmas. Pētījuma rezultāti tālāk tika izmantoti par

pamatu apmācību programmu izstrādē: probācijas darbinieka profesionālās pilnveides programma, profesionālās tālākizglītības mācību programma “Ieslodzījuma vietu jaunākais inspektors”, inspektoru profesionālās pilnveides izglītības programma.

No 24. līdz 28. augustam Rīgā norisinājās vasaras skola „Jaunas metodes taisnīguma atjaunošanā”, kurā piedalījās ne tikai 15 Dienesta pārstāvji, bet savā pieredzē dalījās arī 10 Norvēģijas Valsts Mediācijas dienesta darbinieki. Sadarbībā ar Norvēģijas kolēģiem atjaunojošā taisnīguma pieeju ieslodzījuma vietās apguva arī Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbinieki.

Pārskata gadā tika organizēti 20 semināri. No tiem Ieslodzījuma vietu darbiniekiem notikuši 4 semināri, kuros piedalījušies 113 dalībnieki. Dienesta darbiniekiem organizēti 15 semināri par 4 dažādām tēmām, kuros apmācīti 302 semināru dalībnieki. 2009. gadu projekts noslēdza ar trim izstrādātām un pilnveidotām apmācību programmām:

- Profesionālās tālākizglītības mācību programma „Ieslodzījuma vietu jaunākais inspektors” – pilnveidota esošā ieslodzījuma vietu jaunāko inspektoru programma;
- Apmācības programma IeVP darbiniekiem ar augstāko izglītību – dažādu profesiju pārstāvjiem speciālistu sagatavošanai darbam ieslodzījuma vietu sistēmā;
- Dienesta darbinieku profesionālās tālākizglītības apmācības programma, kuras mērķis ir sagatavot kvalificētus probācijas darba speciālistus Dienesta funkciju īstenošanai;

Pieredzes apmaiņas vizītēs uz Dāniju, Īriju, Austriju, Norvēģiju, Franciju un Poliju devušies kopumā 52 tieslietu sistēmas pārstāvji no Latvijas, tai skaitā projekta Pētījumu nodaļas darba grupas pārstāvji.

2009. gada augustā darbību uzsāka Pētījumu nodaļa un turpinājās darbs pie „Apmācības un pētījumu attīstības koncepcijas probācijas un ieslodzījumu vietu sistēmās” izstrādes. Koncepcijas pamatojumam tika veikts pētījums „Valsts probācijas dienesta un ieslodzījuma vietu sistēmas speciālistu mācību institucionālo risinājumu ekonomiskais novērtējums”.

Projekta ietvaros darbinieku apmācībai ir izstrādātas četras semināru programmas par tēmām: „Darbs ar dzimumnoziedzniekiem”, „Darbs ar atkarīgām personām”, „Darbs ar personām ar garīgas veselības traucējumiem”, „Personības attīstības treniņš: emociju pārvaldīšana un stresa pārvarēšana”.

Projekts tapis sadarbībā ar Ieslodzījumu vietu pārvaldi un Norvēģijas Valsts Mediācijas dienestu. Projekta realizēšanai saņemts līdzfinansējums no Norvēģijas ar Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta palīdzību, apgūstot 869 996 eiro. Projekts ilgst no 2008. gada jūlija līdz 2010. gada novembrim.

„Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Valsts probācijas dienesta darbā”

No 2009.gada 1.jūlija līdz 2010.gada 28.februārim Dienestā tika īstenots Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta grantu shēmas „Īstermiņa ekspertu fonds” apakšprojekts „Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanā Valsts probācijas dienesta darbā”.

Apakšprojekta mērķis:

- Eiropas pieredzes pārņemšana jaunas izlīguma metodes „Conferencing” ieviešanai izlīguma procesā starp cietušo un likumpārkāpēju;
- Rokasgrāmatas „Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmata” izstrāde.

Apakšprojekta ietvaros Dienesta darbiniekiem tika organizēts seminārs par Taisnīguma atjaunošanas pieejas metodi „conferencing” jeb izlīguma sanākumi. Darbinieku uzdevums ir savas iegūtās zināšanas nodot tālāk saviem kolēģiem, brīvprātīgajiem, procesa virzītājiem un sabiedrībai kopumā. Semināru vadīja ekspertes no Norvēģijas Nacionālā meditācijas dienesta Gro Rosslund un Iren Sørffjordmo. Semināra rezultātā tapa mācību programma par izlīguma sanākumi, kā arī tika iztulkoti citi papildmateriāli par Taisnīguma atjaunošanas pieejas filozofiju.

Kopš septembra tika organizēti arī citi apakšprojekta ietvaros paredzētie pasākumi. 2009.gada oktobrī tika organizēts pirmais seminārs topošajiem brīvprātīgajiem izlīguma starpniekiem. Līdzīgi semināri tika organizēti arī 2009. gada novembrī, decembrī. Kopumā 2009. gadā tika apmācīti 48 topošie brīvprātīgie izlīguma starpnieki. Seminārus vadīja jau septembrī apmācītie Dienesta darbinieki. Šīm mācībām brīvprātīgie tika rūpīgi atlasīti un intervēti, lai noskaidrotu viņu motivāciju.

Apakšprojekta ietvaros tika organizēti arī trīs semināri sadarbības partneriem, kuros piedalījās Dienesta, policijas, prokuratūras, bāriņtiesas darbinieki, bērnu tiesību aizsardzības speciālisti un sociālie pedagogi. Šie semināri izraisīja lielu interesi procesa virzītājos, jo līdz šim viņiem nebija pietiekamas informācijas par taisnīguma atjaunošanas filozofiju un izlīguma būtību. Tāpat apakšprojekta ietvaros ir tapusi mācību filma „Izlīgums starp cietušo un likumpārkāpēju”. Līdz šim šāda filma latviešu valodā nebija pieejama. Filma tiks izmantota dažādos semināros un citos informatīvajos un izglītojošajos pasākumos.

Sekmīgākai probācijas programmu nodrošināšanai Dienestā, apakšprojekta ietvaros tika izstrādāta „Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmata”, kā arī metodiskie norādījumi tās izmantošanai. Probācijas programmu īstenošanas efektivitātes rokasgrāmatā iekļautie materiāli veicinās probācijas klientu lietu vadītāju, probācijas programmu īstenošanu un teritoriālo struktūrvienību vadītāju padziļinātu izpratni par probācijas programmām, to īstenošanas efektivitātes priekšnosacījumiem, probācijas klientu iesaistīšanu un probācijas programmu īstenošanas procesa efektīvu nodrošināšanu, kas ļaus Dienestam pilnvērtīgi izmantot probācijas programmu resursu likumpārkāpēju uzvedības korekcijai.

Projekta ietvaros tika iztulkota arī probācijas programmas „Vardarbības novēršanas programma” dalībnieka burtnīca no latviešu valodas uz krievu valodu. Probācijas programmu dalībnieku materiālu pieejamība krievu valodā būtiski palīdzēs probācijas klientiem, kuriem ir vājas valsts valodas zināšanas, apgūt programmu un līdz ar to ar labākiem rezultātiem sasniegt probācijas programmas mērķus.

Jaunās politikas iniciatīva

2009. gadā TM tika izveidota darba grupa, kuras ietvaros tiek izstrādāti grozījumi Krimināllikumā, Kriminālprocesa likumā un citos normatīvajos aktos, tai skaitā Valsts probācijas dienesta likumā, kas skar sodu politiku. Līdz ar to 2009. gada 15. jūnijā Saeima pieņēma grozījumus Valsts probācijas dienesta likumā, kas nosaka, ka Dienests ne vēlāk kā triju darba dienu laikā no probācijas klienta reģistrācijas dienas nosūta bāriņtiesai informāciju par probācijas klientu, kas atrodas Dienesta uzraudzībā un ir notiesāts par tīšiem vardarbīgiem noziedzīgiem nodarījumiem vai noziedzīgiem nodarījumiem pret dzimumneaizskaramību un tikumību, kā arī nekavējoties nosūta bāriņtiesai informāciju par probācijas klientu, kas atrodas Dienesta uzraudzībā, ja šā probācijas klienta uzraudzības gaitā iegūtās ziņas rada pamatotas aizdomas par bērna veselības, dzīvības un pilnvērtīgas attīstības apdraudējuma iespējamību un probācijas klients dzīvo vai plāno dzīvot ģimenē, kurā ir bērni. Ņemot vērā jautājuma komplikētību, kas saistās ar privātpersonu (potenciālo cietušo) informēšanas pasākumiem, darbs pie grozījumu izstrādes turpinās 2010. gadā. Pārskata gadā tika apstiprināts rīcības plāns „Rīcības plāns nepilngadīgo aizsardzībai no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību 2010. – 2013. gadam” (Ministru kabineta 2009.gada 25.augusta rīkojums Nr. 581).

Dienesta darbības efektivitāte

2009. gadā tika veikti trīs un noslēgti divi Dienesta iekšējie auditi. Pēc veikto auditu rezultātiem var secināt, ka iekšējās kontroles sistēma Dienestā kopumā ir izveidota atbilstoši normatīvajiem aktiem un darbības mērķiem, tā darbojas un ir vērtējama kā laba.

Atsevišķas nepilnības, kas tika atklātas auditu laikā, būtiski neietekmē Dienesta sistēmu darbību. Pamatojoties uz auditos konstatētajiem faktiem un pierādījumiem, ņemot vērā ieviestos un vēl neieviestos audita ieteikumus un uzlabojot atsevišķus iekšējās kontroles pasākumus, kopumā iekšējā kontroles sistēma tiek nodrošināta un darbojas efektīvi.

Lai mazinātu korupcijas riskus Dienesta darbā, pārskata gadā tika izstrādāts Dienesta pretkorupcijas pasākumu darba plāns, Valsts administrācijas skolas apmācībās „Iekšējā kontrole korupcijas risku novērtēšanai” tika apmācīti divi Dienesta darbinieki un tika organizēta KNAB lekcija par interešu konfliktu Dienesta teritoriālo struktūrvienību un filiāļu vadītājiem, kā arī regulāri tiek pieņemti lēmumi par darbu amatu apvienošanas kārtībā. Lai mazinātu korupcijas risku Dienesta organizētajos iepirkumos, pārskata gadā tika izstrādāta Dienesta iepirkumu organizēšanas kārtība. Lai mazinātu korupcijas riskus personāla vadības procesos, 2009. gadā tika izstrādāta personālvadības politikas rokasgrāmata, jauna iekšējā kārtība „Valsts probācijas dienesta darba kārtība”, kura nosaka jautājumus arī par pretendentu pieņemšanu darbā vai iecelšanu amatā un nodarbinātā novērtēšanu, kā arī tika izstrādāta jauna kārtība „Valsts probācijas dienesta ierēdņu un darbinieku piemaksu un papildatvaļinājuma noteikšanas kārtība”. Lai mazinātu korupcijas riskus Dienesta funkciju īstenošanā, pārskata gadā tika nostiprināts klientu lietu vadības kontroles mehānisms un uzsākta Dienesta datubāzes „PLUS” aprobācija, tādējādi nodrošinot funkciju izpildes caurskatāmību. Pārskata gadā Dienesta darbinieku vidū netika fiksēts neviens korupcijas gadījums.

Dienesta budžeta informācija
1. Pamatbudžeta programma 34.00.00. "Valsts probācijas dienests"

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	5 834 700	3 851 375	3 850 495
1.1.	dotācijas	5 830 700	3 851 375	3 851 375
1.2.	ārvalstu finanšu palīdzība	4 000		- 880
2.	Izdevumi (kopā)	5 827 147	3 852 379	3 851 496
2.1.	uzturēšanas izdevumi	5 704 521	3 850 379	3 849 496
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās	1 912	2 009	2 008
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi	5 702 609	3 848 370	3 847 488
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem	122 626	2 000	2 000

Pārskata gadā pamatbudžeta programmas 34.00.00. "Valsts probācijas dienests" līdzekļi izlietoti Dienesta darbības nodrošināšanai, iemaksām starptautiskajā nevalstiskajā organizācijā Eiropas probācijas konference (CEP) un Ziemeļu Ministru padomes ierēdņu apmaiņas projekta „Skandināvijas pieredze Latvijas probācijas dienestam” īstenošanai. Uzsākta projekta „Preventīvi pasākumi jauniešu noziedzības mazināšanai Zemgalē” realizācija.

2. Pamatbudžeta programma 50.00.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)	62 084	493 729	493 729
1.1.	dotācijas	62 084	493 729	493 729
1.2.	ārvalstu finanšu palīdzība			
2.	Izdevumi (kopā)	58 585	493 729	296 114
2.1.	uzturēšanas izdevumi	58 585	493 729	296 114
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi	58 585	493 729	296 114
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			

Pārskata gadā pamatbudžeta programmas 50.00.00. „Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta un Norvēģijas valdības divpusējā finanšu instrumenta finansētie projekti” līdzekļi izlietoti projekta “Latvijas probācijas un ieslodzījumu vietu sistēmas personāla kapacitātes celšana”, projekta "Par dzimumnoziedzīgiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā", projekta "Eiropas valstu pieredzes pārņemšana izlīguma metodes "Conferencing" ieviešanā VPD darbā" īstenošanai.

3. Izglītības un zinātnes ministrijas programma 32.00.00. "Akadēmisko programmu aģentūra", apakšprogramma 32.02.00 „Eiropas izglītības programmu projektu īstenošanas nodrošināšana”

Nr. p.k.	Finanšu līdzekļi	Iepriekšējā gadā (faktiskā izpilde)	Pārskata gadā	
			apstiprināts likumā	faktiskā izpilde
1.	Finanšu resursi izdevumu segšanai (kopā)			7 872
1.1.	dotācijas			
1.2.	ārvalstu finanšu palīdzība			7 872
2.	Izdevumi (kopā)			741
2.1.	uzturēšanas izdevumi			741
2.1.1.	subsīdijas un dotācijas, tai skaitā iemaksas starptautiskajās organizācijās			741
2.1.2.	pārējie uzturēšanas izdevumi			
2.2.	Izdevumi kapitālieguldījumiem			

Pārskata gadā šīs apakšprogrammas līdzekļi izlietoti Eiropas Savienības Mūzikas izglītības programmas sektorālās programmas Grundtvig partnerības līguma īstenošanai.

Dienesta personāls

Rādītājs	Nodarbināto skaits
1.1. Faktiskais amata vienību skaits iestādē vidēji gadā	434
1.2. Personāla rotācijas koeficients*	0,46
1.3. Personāla atjaunošanās koeficients**	0,14
1.4. Strādājošo iedalījums pēc dzimuma:	359
Vīrieši	50
Sievietes	309
1.5. Strādājošo iedalījums pēc amata	359
Vecākie referenti	276
Filiāļu vadītāji	9
Nodaļu un TSV vadītāji un vietnieki (t.sk. Vecākais personāla inspektors, Informācijas sistēmu administrators, Juriskonsults un Arhīva vadītājs)	38
Iestādes vadītājs	4
Darbinieki (pārvaldes vecākie referenti, pārvaldes vecākie lietveži un grāmatveži)	1
	31

* *Personāla rotācijas koeficients = (pieņemto skaits + atbrīvoto skaits)/personu vidējais skaits*

** *Personāla atjaunošanās koeficients = pieņemto personu skaits/personu vidējais skaits*
8. tabula. *Personāla iedalījums pēc statusa, dzimuma un amata*

1. Vecums/dzimums (prombūtnē)	Sievietes	Vīrieši
20-29 gadi	78 (11)	17
30-39 gadi	107 (12)	18
40-49 gadi	80	10
50-59 gadi	38	6
60-69 gadi	4	0
2. Amats/dzimums (prombūtnē)		
Vecākie referenti	242 (19)	34
Filiāļu vadītāji	7	2
Nodaļu un TSV vadītāji un vietnieki	29 (2)	9
(t.sk. Vecākais personāla inspektors, Informācijas sistēmu administrators, Juriskonsults un Arhīva vadītājs)	4	0
Iestādes vadītājs	0	1
Darbinieki (pārvaldes vecākie referenti, pārvaldes vecākie lietveži un grāmatveži)	26 (2)	5

9. tabula. Personāla iedalījums pēc vecuma un amata, ņemot vērā sieviešu un vīriešu īpatsvaru

Personāla mainības situācijas raksturojums

2009. gadā tika izsludināti konkursi uz 34 Dienesta ierēdņu un darbinieku (turpmāk tekstā – darbinieks) vakantajiem amatiem. Gada laikā tika pieņemti darbā un iecelti amatā (turpmāk tekstā – pieņemti) 62 darbinieki, bet no Dienesta atbrīvoti 136 darbinieki.

Sakarā ar Dienesta darbības optimizēšanu un ierēdņu un darbinieku skaita samazināšanu, 2009. gada aprīlī tika apturēta četru izsludināto konkursu norise uz pieciem vakantajiem amatiem, taču no 2009. gada jūlija konkursu izsludināšana ir atsākta. Salīdzinot ar 2008.gadu, konkursu skaits samazinājies aptuveni 5 reizes: 2008. gadā tika izsludināti konkursi uz 158 vakancēm, bet 2009. gadā – uz 34 vakancēm.

Rādītājs	Darbinieku skaits
Personu skaits, kuras atbrīvotas no amata, kopā	136
no tiem, ierēdņa amati	89
no tiem, darbinieku amati	47
Sadalījums pēc amata:	
Vecākie referenti	80
Nodaļu/TSV vadītāji un vietnieki	10
Darbinieki	46
Atbrīvošanas pamatojums:	
Pēc paša vēlēšanās	33
Sakarā ar termiņa izbeigšanos	8
Sakarā ar pārbaudes neizturēšanu	3
Sasniedzot valsts noteikto pensijas vecumu	1
Sakarā ar iestādes vai ierēdņa amata likvidāciju vai ierēdņu skaita samazināšanu	85
Darba devēja uzteikums sakarā ar darbinieku skaita samazināšanu	
Darbinieka un darba devēja vienošanās	5
Sakarā ar ierēdņa nāvi	1

10. tabula. 2009. gadā atbrīvotās personas pēc amata un iemesla

Sakarā ar Dienesta darbības optimizēšanu un ierēdņu skaita samazināšanu 2009. gadā pirmo reizi atbrīvoto darbinieku skaits pārsniedz pieņemto darbinieku skaitu. Salīdzinot ar 2008.gadu, pieņemto darbinieku skaits ir samazinājies uz pusi (2008. gadā Dienestā pieņemti 123 darbinieki), bet atbrīvoto darbinieku skaits palielinājies par trešdaļu.

2009. gadā atbrīvoti 136 darbinieki, no tiem 62% atbrīvoti sakarā ar ierēdņu un darbinieku skaita samazināšanu, 26% atbrīvoti pēc paša vēlēšanās, 12% bijis cits atbrīvošanas iemesls (termiņa izbeigšanās – 8, pārbaudes neizturēšana – 3, sasniedzot valsts noteikto pensijas vecumu – 1, darbinieka un darba devēja vienošanās – 5, ierēdņa nāve – 1).

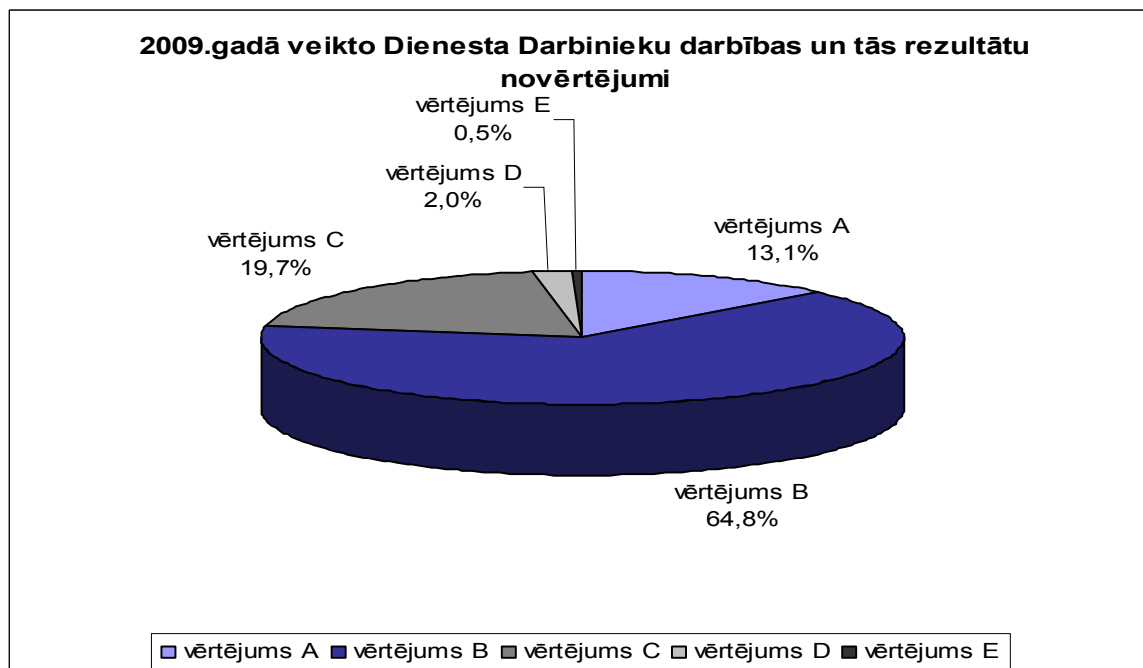
Izglītības līmenis	Strādājošo skaits
Kopā darbinieki ar augstāko izglītību:	345
- Pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	7
- Otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība	118
- Bakalaura grāds	153
- Maģistra grāds	67
Kopā darbinieki ar vidējo izglītību:	14

11. tabula. Personāla iedalījums pēc izglītības līmeņa

Izglītības joma	Strādājošo skaits
Pedagoģija	97
Tiesību zinātne	81
Sociālais darbs	46
Psiholoģija	34
Ekonomika	19
Citas jomas	68

12. tabula. Personāla iedalījums pēc izglītības jomas

Personāla novērtēšana

6. attēls. 2009. gadā veikto Dienesta darbinieku darbības un tās rezultātu novērtējumi

2009. gadā notika 406 Dienesta darbinieku darbības un tās rezultātu pirmreizējās un ikgadējās novērtēšanas. 53 darbinieki tika novērtēti ar A līmeni, 263 darbiniekiem novērtējums piešķirts B līmenī, 80 darbinieki saņēmuši novērtējumu C līmenī, 8 darbinieki novērtēti ar D līmeni un 2 darbinieki novērtēti ar E līmeni. Tāpat kā iepriekšējos gados, pārskata gadā lielākajai daļai darbinieku tika piešķirts B līmeņa novērtējums (2008. gadā tas bija 56%). Salīdzinot ar 2008. gadu, darbinieku novērtējums A līmenī ir palielinājies par 5%, bet novērtējums C līmenī ir samazinājies par 13% (2008. gadā A līmenis bija 8 %, C – 33%).

2009. gadā Dienestā tika ierosinātas 13 disciplinārlietas, no kurām 7 tika izbeigtas, 2 gadījumos izteikts rājiens, piemērots 1 disciplinārsods – samazināt mēnešalgu, 1 rīkojums atbrīvot no ieņemamā amata. Divas no 2009. gadā ierosinātajām disciplinārlietām turpinās 2010. gadā.

Dienesta komunikācija ar sabiedrību

2009. gadā liela uzmanība tika pievērsta darbam ar masu medijiem – informēšanai par norisēm Dienesta darbībā, tā funkcijām, izmaiņām tajās un par probācijas darba specifiku kopumā. Saistībā ar vairāku Dienesta funkciju apjoma samazināšanu un plaši interpretēto Dienesta pastāvēšanas un sabiedrības drošības nākotni, bija jāpievērš pastiprināta uzmanība arī komunikācijas krīžu novēršanai.

2009. gada 1. jūnijā vairāku valsts funkciju optimizēšanas ietvaros tika likvidēta arī Dienesta Komunikācijas nodaļa, un komunikācijas funkciju pārņēma Tieslietu ministrija. Neskatoties uz to, ka funkcijas organizēšana tika nodota Tieslietu ministrijai, Dienestam bija jāturpina nodrošināt lielākā daļa nodaļas iepriekš veikto funkciju, deleģējot tās citām nodaļām.

Neskatoties uz komunikācijas funkcijas optimizēšanu, pārskata gadā Dienesta publicitāte saglabājās līdzvērtīga 2008. gada līmenim. Kopumā Dienests un tā darbība tika atspoguļota 288 uzskaitītās publikācijās.

2009. gadā visvairāk tika atspoguļots Dienesta darbs kopumā: iespējamā Dienesta likvidēšana, Dienesta funkciju skaita samazināšana, normatīvo aktu apstiprināšana, kā arī Dienesta vadītāja viedoklis par drošības situāciju valstī un par tās nākotnes tendencēm. Īpaši aktuālas tēmas publikācijās bija uzraudzības funkcijas samazināšana un postpenitenciārās palīdzības funkcijas likvidēšana. Pārskata gadā plaša masu mediju uzmanība tika pievērsta arī dzimumnoziedznieku resocializācijas jautājumiem, kas saistīta ar darba uzsākšanu pie projekta LV0068 „Par dzimumnoziedzniekiem notiesāto personu uzvedības korekcijas sistēmas attīstīšana Latvijā”.

2009. gadā 32 Dienesta TSV pārstāvji piedalījās Valsts kancelejas rīkotajā akcijā „Uz savu skolu 2009”, kuras ietvaros apmeklēja 24 skolas, popularizējot Dienesta darbu kontekstā ar Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Ļoti pozitīvi vērtējams fakts, ka Dienesta apmeklēto skolu skaits bija trīskārši lielāks nekā visas tieslietu jomas iestāžu darbinieku apmeklēto skolu skaits 2008. gadā. Dienesta komanda piedalījās arī populārajā *Nordea* Rīgas maratonā, kur spēja uzrādīt ļoti augstu rezultātu, kā arī demonstrēt savu entuziasmu plašajai maratona līdzjutēju auditorijai un tā dalībniekiem.

Sadarbība ar nevalstisko sektoru

Tā kā nevalstiskās organizācijas (NVO) darbojas sabiedrības un tās grupu interesēs, sniedz cilvēkiem iespējas uzlabot savu un citu sabiedrības locekļu dzīves kvalitāti, profesionāli pašapliecināties un augt personībām, Dienestam ir būtiski sadarboties ar NVO. Pārskata gadā Dienests turpināja sadarbību ar NVO piespiedu darbu funkcijā, postpenitenciārās palīdzības funkcijas ietvaros (līdz 2009. gada 1. jūlijam), kā arī uzraudzības funkcijas ietvaros.

Veiksmīga sadarbība ar NVO, organizējot kriminālsoda – piespiedu darbs izpildi, izveidojusies:

1) ar „Alūksnes un Apes novada fondu”, kur regulāri tiek nodarbināti probācijas klienti. Tā kā probācijas klientiem ir dažādas prasmes un iemaņas, tad viņi tiek norīkoti atbilstošos darbos, piemēram:

- labdarības pasākumu organizēšana, kur probācijas klienti Alūksnes jaunajā pili administrēja labdarības pasākumus (sagatavoja izdales materiālus, noformēja galdus, sagaidīja viesus);
- biroja darbu veikšana – tekstu pārrakstīšana, materiālu kopēšana, sagatavošana semināriem.

2) ar invalīdu un viņu draugu apvienību „Apeirons”, kur probācijas klienti transportē invalīdus (pavadoņi, asistenti).

Ieguvums no probācijas klientu nodarbināšanas piespiedu darbā NVO ir probācijas klienta norīkošana viņa prasmēm un iemaņām atbilstošā darbā, tādējādi pilnveidojot probācijas klienta apziņu par viņa ieguldījumu konkrētā darbā, piemēram, labdarības organizēšanā, tādējādi tiek palielināta iespēja, ka soda izpilde notiks efektīvi un maksimāli tiks novērsts noziedzīgu nodarījumu recidīvs.

Dienests jau vairākus gadus sadarbojas ar NVO ”Integrācija Sabiedrībai” sociālās rehabilitācijas centru „Ratnieki”.

2009. gadā sadarbība ar sociālās rehabilitācijas centru „Ratnieki” turpinājās 2007. gadā noslēgtā līguma ietvaros par sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanu Dienesta postpenitenciārās palīdzības un uzraudzības funkcijas probācijas klientiem. Pārskata gadā uz SRC „Ratnieki” pārsvarā tika nosūtītas personas pēc pilna soda termiņa izciešanas, kurām nebija pastāvīgas dzīves vietas, dokumentu, nodarbošanās, sadzīves prasmju. Pateicoties sadarbībai ar SRC „Ratnieki”, šīs problēmas bija iespējams risināt ar sociālās rehabilitācijas centra sociālo darbinieku palīdzību. Sadarbības ietvaros uz SRC „Ratnieki” nosūtītie probācijas klienti tika iesaistīti arī sociālās rehabilitācijas programmā „Dzīves skola-2” un saņēma sociālās rehabilitācijas centra psihologa palīdzību. Pēc Dienesta postpenitenciārās funkcijas slēgšanas 2009. gada 1. jūlijā uz SRC „Ratnieki” turpmāk tika nosūtīti uzraudzības funkcijas klienti, kuriem bija dzīves vietas problēmas.

Dienesta Konsultatīvo padomju darbības rezultāti

Turpinot 2006. gadā aizsākto praksi, arī 2009. gadā Dienesta teritoriālajās struktūrvienībās darbojās Konsultatīvās padomes. 2009. gadā kopumā notika 26 Konsultatīvo padomju sēdes.

Valsts probācijas dienesta likuma 21. pants nosaka, ka teritoriālo struktūrvienību Konsultatīvajās padomēs ir jāiekļauj rajona (pilsētas) prokuratūras pārstāvis, rajona (pilsētas) tiesas pārstāvis, rajona (pilsētas) Valsts policijas pārvaldes pārstāvis, pašvaldības pārstāvis, Dienesta teritoriālās struktūrvienības pārstāvis un ieslodzījuma vietas administrācijas

pārstāvis tajās teritoriālajās struktūrvienībās, kuru darbības teritorijā atrodas brīvības atņemšanas iestāde.

Saistībā ar valsts budžeta samazinājumu pārskata gadā gan Dienestam, gan citām tiesībsargājošām iestādēm, Konsultatīvo padomju sēdēs liela uzmanība tika pievērsta tālākai Dienesta funkciju pildīšanas kārtības skaidrošanai partneriem, kā arī kopīgi ar partneriem tika meklēti risinājumi funkciju un budžeta līdzekļu samazināšanas seku negatīvās ietekmes uz drošības situāciju mazināšanai.

Piemēram, skatot jautājumu par izvērtēšanas ziņojuma pieprasīšanas ierobežojumiem, Tukumā panāca vienošanos par to, ka pēc rajona tiesas, prokuratūras un policijas pieprasījuma Dienests sniegs tā rīcībā esošo informāciju un raksturojumus par probācijas klientiem, kuri ir atkārtoti nonākuši policijas redzeslokā un veikuši atkārtotus likumpārkāpumus, tādējādi sekmējot pārējo tiesībsargājošo institūciju iespējas piemērot likumpārkāpējam adekvātāku sodu. Savukārt Cēsīs atbalstīja Dienesta iniciatīvu par starpinstitucionālās darba grupas izveidi darba uzlabošanai ar sabiedrībai bīstamiem noziedzniekiem, uzlabojot informācijas apriti starp darba grupā iesaistītajām tiesībsargājošajām institūcijām, tādējādi veicinot katras institūcijas ieguldītā darba efektivitāti sabiedrības drošības uzlabošanā.

2009. gadā turpināja pieaugt piespiedu darba soda piemērošanas īpatsvars. Konsultatīvo padomju sēdēs, tika pārrunāti jautājumi par piespiedu darba soda organizēšanas uzlabošanu, kā arī tika izskatīti partneru priekšlikumi par iestādēm, ar kurām būtu lietderīgi slēgt līgumus par piespiedu darba klientu nodarbināšanu. Ņemot vērā izlīguma funkcijas samazināšanu, kas ietekmējusi arī kopējā pieprasīto izlīgumu skaita samazināšanos pārskata gadā, konsultatīvo padomju ietvaros tika vērsta policijas un prokuratūras uzmanība uz nepieciešamību aktīvāk informēt konfliktā iesaistītās puses par iespēju iesaistīties Dienesta organizētajā izlīgumā.

Konsultatīvo padomju dalībnieki regulāri tika informēti par aktualitātēm, kas saistītas ar Dienesta iekšējiem un ārējiem normatīvajiem aktiem, par izmaiņām likumdošanā, kas skar Dienesta darbību.

Konsultatīvo padomju darbības rezultātā vairākās Dienesta teritoriālajās struktūrvienībās būtiski uzlabojusies sadarbība un informācijas apmaiņa ar citām tiesībsargājošajām institūcijām. Piemēram, probācijas klienta uzraudzības laikā nakts apsekojumus dzīvesvietā Dienesta darbinieki veic kopā ar Pašvaldības policiju.

Valsts probācijas dienesta plāni 2010. gadam

- Turpināt pilnveidot Dienesta funkciju tiesisko regulējumu un nodrošināt funkciju izpildes kvalitāti atbilstoši Dienestā noteiktajiem standartiem;
- Pilnveidot probācijas programmu īstenošanu Dienestā;
- Pilnveidot izlīguma īstenošanu visā Latvijā, piesaistot brīvprātīgos probācijas darbiniekus;
- Attīstīt brīvprātīgo institūtu Dienesta funkciju īstenošanā;
- Nodrošināt uzraudzības pamatprincipu (*riska, vajadzību, individuālās pieejas, uz pozitīvām pārmaiņām klientā orientēšanas un darba programmas integritātes*) ievērošanu probācijas darbā un stiprināt darbinieku izpratni par šiem principiem;
- Pilnveidot probācijas klientu datu bāzi.